

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากสื่อการสอนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนมากในวงการศึกษาของไทย จึงได้มีการส่งเสริมให้นำสื่อการสอนมาใช้ช่วยในการเรียนการสอนในท้องเรียนอย่างจริงจัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2483 (อุดม เกตุธะรัตนกุล 2522: 14) นอกจากนี้ สื่อการสอนยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน และสนใจในบทเรียนอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งที่ได้มีการนำสื่อการสอนมาใช้เพื่อช่วยในการแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่สะท้อนไปสู่วงการศึกษาก็เป็นต้นว่า ปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาการขยายตัวอย่าง รวดเร็วทางวิชาการ ปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและวัสดุการศึกษาต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏว่าการนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะเหตุว่าในการนำสื่อการสอนมาใช้นั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการ ซึ่งในเรื่องเหล่านี้ได้มีผู้ทำการสำรวจวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัญหาดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา เป็น แนวทางในการวิจัยครั้งนี้ และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ได้แก่

- 1.1 ประวัติและพัฒนาการของการใช้สื่อการสอน
- 1.2 ความหมายของสื่อการสอน
- 1.3 ประเภทของสื่อการสอน
- 1.4 ประเภทของสื่อการสอนสังคมศึกษา
- 1.5 ชนิดของสื่อการสอนสังคมศึกษา
- 1.6 คุณค่าของสื่อการสอน
- 1.7 การเลือกสื่อการสอน
- 1.8 การใช้สื่อการสอน
- 1.9 หลักการใช้สื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

1. หนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์

1.1 ประวัติและพัฒนาการของการใช้สื่อการสอน

กล่าวกันว่าชาวกรีกเป็นนักคิดมีการถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง และชาวกรีกได้รู้จักนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ในการสอน เป็นการช่วยให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูชาวกรีกได้นำมาใช้ประกอบการสอนในสมัยนั้น ได้แก่ รูปปั้น รูปแกะสลัก การแสดงละคร เป็นต้น วิชาที่นำมาสอนได้แก่ วิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ศิลปะและดนตรี เป็นต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ชาวกรีกเป็นชาติ ที่นำเอาสื่อการสอนเข้ามาใช้ในวงการศึกษาเป็นชาติแรก

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานทางด้านสื่อการสอนตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อาจสรุปโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ได้ดังนี้

พลาโต (Plato) ได้เห็นความสำคัญของสื่อการสอนโดยการนำเข้ามาช่วยประกอบการสอน

อีรัสมุส (Erasmus) เป็นผู้ที่เริ่มนำเอาวิธีสอนโดยการพานักเรียนออกไปศึกษานอกห้องเรียน และให้นักเรียนได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติงานในสิ่งที่สอนด้วยตนเองจริง ๆ

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เป็นผู้ที่พยายามเลิกการเรียนตามตำรา โดยเห็นว่า วิธีเรียนที่ถูกต้องคือผู้เรียนจะต้องเรียนจากการสังเกตและพิจารณาเหตุผลของสิ่งที่เกิดในชีวิตจริง ๆ เพราะเมื่อเรียนจบไปแล้วจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จอห์น ล็อก (John Locks) มีความเห็นว่า การศึกษาที่ถูกต้องนั้นควรจะได้มีการปฏิบัติจริง และการเรียนการสอนควรจะเป็นไปในเชิงเล่น (Play Way) หรือในรูปของกิจกรรม

ฌ็อง ฌาคส์ รูซโซ (Joan Jacques Rousseau) ได้ให้แนวคิดไว้ในหนังสือ เอมีลส์ (Emile) หลายประการ เช่น

1. เด็กเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น จากธรรมชาติของเด็กนี้เอง จึงควรนำมาเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยจัดบทเรียนให้สนองความอยากรู้ของเด็ก
2. เด็กจะรู้จักหาเหตุผลด้วยตนเองและมีวิจารณ์ความเป็นของตนเอง ครูควรส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีการทดลองปฏิบัติและสรุปผลด้วยตนเอง
3. เด็กจะเริ่มเรียนรู้ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ครูควรสอนให้เห็นถึงความดีความชั่ว การได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนเมื่อทำความดี และได้รับโทษเมื่อทำความผิด

จากแนวความคิดของรูโซ จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนจะต้องเสริมบรรยากาศให้อยู่ในสภาพของความเป็นจริง ต้องมีการเรียนรู้โดยผัสสะทั้ง 5 คือ การฟังด้วยหู การดูด้วยตา การดมด้วยจมูก การชิมด้วยลิ้น และการสัมผัสด้วยกาย ซึ่งจะช่วยให้เด็กแต่ละคนได้การรับรู้ (Sense Perception) ซึ่งจะกลายเป็นความคิดรวบยอด (Conception) ในความคิดของเด็กแต่ละคนต่อไป

โฟรเบล (Froebel) เป็นผู้เริ่มตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้น โดยสร้างบรรยากาศของโรงเรียนอนุบาลให้เหมือนบ้าน มีกิจกรรมที่เน้นหนักไปทางเล่นร่วมกัน ครูทำตัวเหมือนพี่เลี้ยงหรือมารดาของเด็ก ในระยะนี้วงการศึกษได้ตระหนักถึงคุณค่าของสื่อการสอนอย่างมาก ได้มีการทำของจริง ของจำลอง ตลอดจนเครื่องเล่นของเด็กมาใช้ในโรงเรียนอนุบาล

ชาร์ลตัน ดับบลิว วอสเบิร์น (Charleton W. Wasburne) ได้คิดวิธีการเรียนและการทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้กำหนดหัวข้อและโครงการเรียนให้เท่านั้น

บี เอฟ สกินเนอร์ (B. F. Skinner) เป็นผู้ริเริ่มงานด้านการเรียนแบบโปรแกรมและเครื่องช่วยสอน

ตามแนวความคิดของนักการศึกษาดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนาการทางด้านสื่อการสอนหรือโสตทัศนศึกษา เป็นสิ่งที่มีการพัฒนามาพร้อมกับวิชาการสาขาต่าง ๆ

เช่น การศึกษา จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และสื่อการสอนต่าง ๆ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งนักการศึกษาไทยก็ได้นำแนวคิดมาปรับปรุงใช้ให้เหมาะกับหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการศึกษาไทยเป็นลำดับมา (เกื้อกูล คุปรัตน์ และคณะ 2524: 2-8)

1.2 ความหมายของสื่อการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521: 90) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. สิ่งสิ้นเปลืองต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ซอล์ค แบบเรียน ภาพยนตร์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ และ
3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการที่เป็นอิสระ คือ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย อาทิ การสาธิต การทดลอง การฟัง วิทยากร ทัศนศึกษานอกสถานที่

วิรุฬห์ ลีลาพฤทธิ (2521: 24) ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (Materials) และอุปกรณ์ (Equipment) รวมกัน อย่างเช่น ภาพนิ่ง เป็นวัสดุประกอบด้วย ตำราเรียน ฟิล์มสตริป สไลด์ ภาพโปร่งใสข้ามศีรษะ หรือ ภาพยนตร์กระดานนิเทศ ส่วนเครื่องฉายต่าง ๆ หรือตัวกระดานนิเทศเป็นอุปกรณ์ (Equipment) ทั้งวัสดุและอุปกรณ์รวมกันเป็นสื่อ (Media)

ทองทิพย์ วรรณพัฒน์ (2522: 114) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่าสื่อการสอนคือ วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งวิชาการที่ผู้สอนจะนำไปใช้ในการสอน เพื่อสื่อความหมายใด ๆ ที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียน

หลุยส์ ชอร์ส (Lovis Shores 1960: 1) นิยามความหมายว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมาย จัดโดยครูและนักเรียน เพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในท้องสมุด โสดทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น ฟิล์มสตริป สไลด์ แผนที่ ของจริง ทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สื่อการสอน หมายถึง บุคคล วัสดุ เครื่องมือ หรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้เป็นอย่างดี

1.3 ประเภทของสื่อการสอน

สำเนา วราจตุร (2517: 38-40) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอน โดยกำหนดความแตกต่างของสื่อการสอนไว้ดังนี้

ก. ประเภทวัสดุโสตทัศนศึกษา (Audio - Visual Materials)

1. ประเภทภาพประกอบการสอน (Instructional Pictures)

1.1 ภาพที่ไม่ต้องฉาย (Nonprojected Pictures) มี

1.1.1 ภาพเขียน (Drawings)

1.1.2 ภาพถ่าย (Photographs)

1.2 ภาพที่ต้องฉาย (Projected Pictures) มี

1.2.1 ฟิล์มสตริป (Filmstrips)

1.2.2 ภาพยนตร์ 16 ม.ม. 8 ม.ม. (Motion Picture)

2. ประเภทกระดานและแผ่นป้ายแสดง

(Instructional Boards and Displays)

2.1 กระดานดำหรือกระดานชอล์ค (Black board, Chalk Board)

2.2 กระดานผ้าสำลี (Flannel Boards)

2.3 กระดานนิเทศ (Bulletin Boards)

3. ประเภทวัสดุอุปกรณ์ฉายเส้น

(Instructional Graphic Materials) มี

3.1 แผนภูมิ (Charts)

3.2 แผนภาพ (Diagrams)

3.3 โปสเตอร์ (Posters)

3.4 แผนที่ (Maps)

4. ประเภทวัสดุสามมิติ (Three Dimensional Materials) มี

- 4.1 หุ่นจำลอง (Models)
- 4.2 ของตัวอย่าง (Specimens)
- 4.3 ของจริง (Objects)
- 4.4 ของล้อแบบ (Mock-up)
- 4.5 นิทรรศการ (Exhibits)
- 4.6 ไดออรามา (Diorama)
- 4.7 กะบะทราย (Sand Tables)

5. ประเภทโสตวัสดุ (Instructional Auditory Materials) มี

- 5.1 แผ่นเสียง (Recorded Disc)
- 5.2 เทปบันทึกเสียง (Recorded Tape)
- 5.3 วิทยุ (Radio Program)

6. ประเภทกิจกรรมและการเล่น

(Instructional Activities and Play) มี

- 6.1 การทัศนศึกษา (การศึกษาออกสถานที่) (Field Trip)
- 6.2 การสาธิต (Demonstration)
- 6.3 การทดลอง (Experiments)
- 6.4 การแสดงละคร (Drama)
- 6.5 การแสดงบทบาท (Role playing)
- 6.6 การแสดงหุ่น (Puppetry)

ข. ประเภทเครื่องมือโสตทัศน (Audio-Visual Equipment)

- 1. เครื่องฉายภาพยนตร์ 16 ม.ม., 8 ม.ม.
- 2. เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป (Slide and Filmstrip Projectors)
- 3. เครื่องฉายภาพทึบ (Opaque Projectors)
- 4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead - Projectors)
- 5. เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ (Micro-Projectors)

6. เครื่องเล่นจานเสียง (Record Players)
7. เครื่องเทปบันทึกภาพ (Video Tape Recorders)
8. เครื่องฉายกระจกภาพ ($3\frac{1}{4}$ คูณ 4 หรือ Lanterns Slide Projectors)
9. จอฉายภาพ (Projection Screens)
10. เครื่องรับวิทยุ (Radio Receivers)
11. เครื่องขยายเสียง (Public address Systems)
12. เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Receivers)
13. เทคโนโลยีอุปกรณ์แบบใหม่ต่าง ๆ (Modern Instruction Technology Devices) เช่น โทรทัศน์ศึกษา ห้องปฏิบัติการภาษา บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed instructional) เป็นต้น

โรเบิร์ต อี ดีคิฟเฟอร์ (Robert E. Dekieffer 1965: 117) ผู้อำนวยการแผนกวิชาไสตทัศน์ศึกษามหาวิทยาลัยโคโลราโด แห่งสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดว่า ประสิทธิภาพและเครื่องมือต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. วัสดุที่ไม่ต้องฉาย ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนที่ กระดานสาธิต ลูกโลก กระดาน ซอล์ค กระดานนิเทศ กระดานแม่เหล็ก และสิ่งที่คล้ายกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศนศึกษา การแสดงแบบละคร การแสดงบทบาทสมมติ นิทรรศการ การสาธิต และการทดลอง เป็นต้น

2. วัสดุฉายและเครื่องฉาย ได้แก่ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปรังใส ภาพทึบ ภาพยนตร์ และเครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ และฟิล์มสตริป เครื่องฉายกระจกภาพ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบ เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ เป็นต้น

3. ไสตวัสดุและเครื่องมือ ได้แก่ แผ่นเสียง เครื่องเล่นจานเสียง เทป เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง และวิทยุ เป็นต้น

เอดการ์ เดล (Edgar Dale 1965: 42-43) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนตามประสบการณ์ โดยเปรียบเทียบประสบการณ์ของผู้เรียน จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมว่ามีประสบการณ์มากกว่าการเรียนจากสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งได้จัดประสบการณ์ไว้ในลักษณะรูปกรวย เรียกว่า

กรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences)

การเรียงลำดับประสบการณ์ 10 ชั้น นี้เริ่มจากฐานกรวยขึ้นไปยังยอดของกรวย ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct, Purposeful Experience) ประสบการณ์ชั้นนี้เป็นรากฐานอันมั่นคงของการศึกษาทั้งปวง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากความ เป็นจริง และด้วยตัวของตัวเองโดยตรง ผู้รับประสบการณ์นี้ได้เห็น ได้จับ ได้ชิม ได้ทำ ได้รู้สึก ได้ดมกลิ่น จากของจริงในชีวิตของตน ประสบการณ์นี้ไม่เพียงแต่ผู้รับได้ประสบมาด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังมีความหมายแก่ผู้ประสบด้วย
2. ประสบการณ์รอง (Contrived Experience) เป็นการถ่ายถอดจำลองแบบ จากของจริง เพราะของจริงนั้นอาจจะใหญ่โตหรือซับซ้อนเกินไปถ้าใช้ของจำลอง อาจทำให้ เข้าใจได้ง่ายกว่า เช่น แผนที่เมือง ดูแผนที่จะเข้าใจง่ายขึ้นและเสียเวลาน้อยกว่าที่จะไปดู ให้ครบถ้วนทุกถนนทุกแห่งของเมือง ประสบการณ์นี้ได้แก่ ของตัวอย่าง (Specimen) หุ่นจำลอง (Model) เป็นต้น
3. ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) บางแห่งเรียกการแสดง ละคร การมีส่วนร่วมในการแสดงละคร โดยเป็นผู้แสดงหรือผู้ดูก็ตามจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้า ใกล้กับสภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากที่สุดที่จะทำได้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้เด็กทำงานร่วมกัน ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่จะแสดง การจัดฉาก การบอกบท คนตรี การแต่งบทละคร ฯลฯ เหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งหน้าที่และทำงานร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพ
4. การสาธิต (Demonstration) คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย การสาธิตที่ดีย่อมต้องมีอุปกรณ์ประกอบ และผู้สาธิตควรรู้จักใช้อุปกรณ์ประกอบการสาธิตนั้นด้วย การสาธิตอาจจะใช้ได้เกือบทุกวิชา เช่น ในการสอนภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ครูอาจ ออกเสียงที่ถูกต้องให้นักเรียนฟัง การสอนวิทยาศาสตร์ครูมีโอกาที่จะทำการทดลองประกอบ คำอธิบาย ในวิชาการฝีมือ ครูมักจะต้องทำการสาธิตให้นักเรียนสังเกตวิธีปฏิบัติเป็นขั้น ๆ ไป เป็นต้น
5. การไปศึกษานอกสถานที่ (Field Trips) บางทีเรียกทัศนศึกษาทัศนจร หมายถึง การจัดพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ และความรู้

กว้างขวางขึ้น เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบกับบางสิ่งโดยตรง ซึ่งไม่สามารถจะจัดได้ในห้องเรียน เช่น การไปชมสิ่งที่น่าสนใจที่ฟาร์ม โรงงาน .ตลอดจนสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. นิทรรศการ (Exhibition) หมายถึง การแสดงสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ดู บางครั้งอาจใช้หุ่นจำลองที่ทำงานได้มาแสดงเท่านั้น บางครั้งอาจมีรูปภาพชุดต่าง ๆ ที่ใช้กับหุ่นจำลอง แผนภูมิ หรือภาพโฆษณา หรือบางที่อาจจัดให้มีการสาธิต หรือฉายภาพยนตร์อยู่ด้วยก็ได้ ผู้เรียนก็เรียนด้วยการไปดูเป็นส่วนใหญ่ นิทรรศการที่มี 2 ประเภท คือ ประเภทที่เขาจัดไว้สำเร็จรูปแล้ว เช่น ในพิพิธภัณฑ์ โรงงาน และองค์การต่าง ๆ อย่างหนึ่ง กับที่ผู้เรียนช่วยกันจัดขึ้นอีกอย่างหนึ่ง

7. โทรทัศน์และภาพยนตร์ (Television and Motion Pictures) รายการโทรทัศน์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นและได้ยินเสียง เหตุการณ์ และความเป็นไปต่าง ๆ ได้ในขณะที่เดียวกับที่มีการถ่ายทอดเหตุการณ์นั้น ๆ อยู่ ภาพยนตร์ก็สามารถจำลองเหตุการณ์มาให้ผู้เรียนได้ดู และได้ฟังใกล้เคียงกับความเป็นจริง แม้จะไม่ใช้เวลาเดียวกับเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นทั้ง ภาพยนตร์และโทรทัศน์จัดว่าเป็นสื่อกลางในการสาธิตได้ดีมาก เพราะเปิดโอกาสให้ผู้ดูเห็นขบวนการทั้งหมดได้อย่างใกล้ชิด และยังช่วยให้ประสาทสัมผัสความเป็นรูปธรรม ความเป็นจริง ช่วยเน้นตัวบุคคลและบุคลิกภาพ ตลอดจนมีความสามารถที่จะทำให้เรื่องน่าชม ทำให้เด่นและทำให้ชัดเจนได้

8. ภาพนิ่ง วิทยู และการบันทึกเสียง (Still Picture, Radio and Recordings) ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพโปร่งใส สไลด์ ฯลฯ เกี่ยวกับการแลเห็น ส่วนวิทยู และการบันทึกเสียง เกี่ยวกับการฟัง ทั้งภาพนิ่ง วิทยู และการบันทึกเสียง สามารถใช้กับการเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่ ภาพนิ่งถ้าจะใช้กับนักเรียนจำนวนมากควรใช้กับเครื่องฉาย เพราะจะทำให้ได้ภาพที่ขยายใหญ่ ภาพนิ่งประเภทภาพถ่าย ภาพวาดที่ไม่โปร่งใสให้ใช้กับเครื่องฉายภาพทึบแสง (Opaque Projector) ภาพนิ่งประเภทโปร่งใส เช่น สไลด์ใช้กับเครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector) फिल्मสตริปใช้กับเครื่องฉายฟิล์มสตริป (Filmstrip Projector) ภาพโปร่งใสขนาด 7 - 10 นิ้ว ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead Projector) ภาพเหล่านี้สามารถจำลองความเป็นจริงมาให้เราได้ศึกษา วิทยูและเครื่องบันทึกเสียงจะให้ข่าว ความรู้แก่ผู้ฟังโดยไม่ต้องอ่าน

9. ทศนสัญลักษณ์ (Visual Symbols) ได้แก่ แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ สำหรับถ่ายทอดความหมายได้รวดเร็ว
 ทศนสัญลักษณ์เหล่านี้ เรานำมาใช้แทนความหมายที่เป็นข้อเท็จจริง แนวความคิดบางที่ผู้เรียน จำเป็นต้องได้รับการอธิบายเพิ่มเติมบ้างตามสมควรที่จะได้รับประสบการณ์ภาษาภาษาสัญลักษณ์ด้วย และถ้าผู้เรียนได้ฝึกลงมือทำด้วยตนเองจะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับภาษาของสัญลักษณ์ยิ่งขึ้น

10. วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbols) อุปกรณ์การสอนประเภทนี้ ได้แก่ ตัวหนังสือ ตัวอักษร หรือคำพูด ผู้ที่จะเข้าใจสัญลักษณ์นี้ได้อาศัยประสบการณ์เดิมเป็นรากฐานมาากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามการพูดและการเขียนนี้มีประโยชน์มากในการสื่อความหมายในปัจจุบัน

เวอร์นอน เอส เกอร์แลช และโดนัลด์ พี อีลาย (Vernon S. Gerlach and Donald P. Ely 1971: 287-289) ได้แบ่งสื่อการสอนเป็น 7 ประเภท คือ

1. ของจริง และตัวบุคคล รวมทั้งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่

2. สื่อการสอนประเภทภาษาพูด หรือภาษาเขียน หมายถึง คำพูด คำรา วัสดุตีพิมพ์ คำอธิบายในสไลด์ ฟิล์มสตริป แผ่นภาพโปร่งใส

3. วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ โปสเตอร์ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก ภาพวาด วัสดุประเภทนี้นอกจากจะนำมาใช้โดยตรงแล้ว ยังปรากฏอยู่ในตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ บนแผ่นภาพโปร่งแสง ในฟิล์มสตริป สไลด์ เป็นต้น

4. ภาพนิ่ง เป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายทั่ว ๆ ไป อาจใช้โดยลำพัง หรือใช้กับ เครื่องฉายทึบขยายให้มีขนาดตามต้องการ นอกจากนี้ยังหมายถึง สไลด์ 35 มิลลิเมตร (2" คูณ 2") จึงเป็นสไลด์ที่ใช้กันทั่วไป ได้จากการถ่ายด้วยฟิล์มขนาด 35 มิลลิเมตร ฟิล์มสตริป ที่ถ่ายด้วยฟิล์มขนาดเดียวกับสไลด์

5. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์

6. การบันทึกเสียง ได้แก่ เสียงจากเทปบันทึกเสียง จากแผ่นเสียง จากร่องเสียงของฟิล์มภาพยนตร์ วัสดุประเภทนี้ จัดอยู่ในสื่อการสอนประเภทคำพูด และการเขียนด้วย แต่ต้องใช้กับอุปกรณ์อื่นประกอบจึงจะได้ยินเสียง

7. สื่อประเภทโปรแกรม เป็นสื่อการสอนที่แสดงขั้นตอนในสิ่งที่จะสอน อาจใช้สื่อประเภทลัญลักษณ์ ทัศนวัสดุ หรือโสตวัสดุรวมกัน เช่น แบบเรียนแบบโปรแกรมและบทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้กับเครื่องช่วยสอนหรือใช้คอมพิวเตอร์

1.4 ประเภทของสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2526: 6-7) ได้แบ่งประเภทสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อการสอนสังคมศึกษาประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อการสอนประเภทที่ใช้วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เช่น ภาพชุด ภาพยนตร์ สไลด์ แผนที่ เป็นต้น และยังรวมถึง วัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า วัสดุสารด้วย
2. สื่อการสอนสังคมศึกษาประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อการสอนประเภทเครื่องมือทั้งที่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้กับวัสดุ เช่น เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ และเครื่องมือที่ใช้ได้ในตัวของมันเอง เช่น หุ่นจำลอง ลูกโลก เป็นต้น
3. สื่อการสอนสังคมศึกษาประเภทวิธีการ หมายถึง เรื่องการสอนที่เป็นเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ หรือกิจกรรมการเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีสื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง และวิธีที่อาจไม่จำเป็นต้องมีวัสดุและอุปกรณ์ด้วย

มัวร์ซ พี ฮันท์ และ ลอว์เรนซ์ อี เม็ทคาล์ฟ (Maurice P. Hunt and Lawrence E. Metcalf 1955: 369) ได้กล่าวถึงเรื่องการใช้โสตทัศนูปกรณ์ไว้ในหนังสือ Teaching High School Social Studies ว่า "สื่อการสอนที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องช่วยให้บทเรียนง่ายขึ้นและใช้สิ้นเปลืองเวลาน้อยที่สุด" แต่การจะเลือกชนิดหรือประเภทใดให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมายทางการศึกษานั้น ได้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์การสอนสังคมศึกษาของยูเนสโก (UNESCO) ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1958 และ เอ็น วี สคาร์ฟ (N. V. Scarfe 1958: 39-61) ได้รวบรวมประเภทของโสตทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

1. วัสดุที่ติดต่อโดยตรงกับความเป็นจริง (Direct contact with Reality) ได้แก่

ก. การศึกษานอกห้องเรียน (Outdoor Study) หมายถึง การออกไปศึกษาเล่าเรียนนอกห้องเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจใช้เวลาอันสั้นเพียง 30 นาที หรือจนถึงครึ่งวันเต็มวัน ตลอดจนการเดินทางไกลซึ่งต้องใช้เวลาหลาย ๆ วันก็ได้ การออกไปศึกษานอกห้องเรียนหรือนอกสถานที่นี้ก็เพื่อที่จะให้นักเรียนได้มีโอกาสออกไปศึกษาดินฟ้าอากาศนอกห้องเรียน การสำรวจสถานที่เพื่อเขียนแผนที่ หรือการไปชมซากสลักหักพังหรือโบราณสถานที่ควรศึกษา

ข. หุ่นจำลอง (Model) คือ วัสดุที่จำลองคล้ายของจริงทั้งที่มีขายและที่ครูกับนักเรียนร่วมกันทำขึ้น เช่น หุ่นจำลองแม่น้ำลำคลอง ภูเขา และป่า เป็นต้น

2. ภาพถ่าย (Photograph) ซึ่งได้แก่

ก. ภาพนิ่ง (Still Picture) ภาพนิ่งมีประโยชน์มากและหาได้ง่าย มีรายละเอียดที่ชัดเจน และถูกต้องกับความเป็นจริงทุกประการ นอกจากนี้ยังหาขนาดภาพใหญ่และเล็กได้ตามความต้องการ เพื่อที่จะใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นหมู่หรือเป็นรายบุคคลได้อย่างสะดวก โดยครูอาจติดภาพใหญ่ไว้ที่หน้าชั้นเพื่อให้นักเรียนเห็นโดยทั่วกัน หรือถ้าเป็นภาพเล็ก ๆ ครูอาจใช้ฉายด้วยเครื่องฉายภาพทึบแสง (Opaque Projector) ให้นักเรียนดูทั้งชั้นได้อีกด้วย

ข. ภาพยนตร์ (Film)

ค. แผนที่และแผนภาพ (Map and Diagram) ได้แก่

1. แผนที่ผนัง (Wall Map) คือ แผนที่ขนาดใหญ่ที่ติดอยู่ข้างฝา รวมทั้งแผนที่ซึ่งครูและนักเรียนช่วยกันเขียนขึ้นแสดงสถานที่และจุดสำคัญ ๆ

2. ลูกโลก (Globe) ลูกโลกที่ใช้สอนนักเรียนในชั้นเรียนเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ควรมีขนาดเล็กกว่า 20 - 24 นิ้ว ส่วนลูกโลกขนาดเล็กที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 - 8 นิ้วนั้น มีไว้สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล

3. แผนที่ชุดขนาดเล็ก (Atlas) มีไว้สำหรับนักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล ดังนั้นควรจะพิมพ์ไว้อย่างละเอียดและชัดเจน มีขนาดพอสมควรที่นักเรียนจะอ่านและพลิกได้สะดวก

4. แผนที่อื่น ๆ (Other Map) หมายถึง แผนที่อื่น ๆ ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นแผนที่แสดงกายภาพ (Physical Map) เศรษฐกิจ ทิศทางลม การคมนาคม เป็นต้น

ง. หนังสือและวิทยุ (Reading and Radio) ได้แก่

1. หนังสือเรียนหรือตำราต่าง ๆ (Textbooks) เป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับ
วิชาภูมิศาสตร์ การเลือกตำราเรียนควรเลือกผู้เขียนที่มีประสบการณ์ทางด้านนี้พอสมควร

2. หนังสืออ่านประกอบและสถิติอ้างอิงต่าง ๆ (Supplementary
Geography Books and Statistic References) หนังสือเหล่านี้ ได้แก่ Statistical
Summaries, Travel Book เป็นต้น

3. วิทยุ (Radio) สามารถใช้เสียงประกอบทำให้เกิดภาพพจน์ได้ เช่น
เสียงน้ำตก พายุทราย เป็นต้น

4. ห้องภูมิศาสตร์ (Geography Room) ถ้าครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ต้องการ
ให้การเรียนรู้วิชานี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ควรจัดห้องภูมิศาสตร์ไว้โดยเฉพาะ 1 ห้อง
และเตรียมอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมด้วย เพราะจะช่วยเราและส่งเสริม
ความสนใจของนักเรียนได้มากกว่าหลายเท่าตัว

โจนาธาน ซี แมคเลนดอน (Jonathan C. McLendon 1960: 24-27) ได้แบ่ง
ประเภทวัสดุอุปกรณ์สำหรับสังคมศึกษาไว้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สิ่งตีพิมพ์และหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา (Printed Materials and Social
Studies Text book) สิ่งตีพิมพ์ได้เปล่าต่าง ๆ (Free and inexpensive printed
materials) เอกสารจากหน่วยงานของรัฐบาล (Government events papers) สารานุกรม
สมุดแผนที่ ปุ่ม ประวัติบุคคลสำคัญ เป็นต้น

2. วัสดุทัศนูปกรณ์ (Audio - Visual Aids) ได้แก่ กระดานดำ และกระดานนิเทศ
ภาพในหนังสือเรียน รูปภาพ กราฟ และแผนภูมิ ภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง
แผ่นเสียง หุ่นจำลอง ไดออรามา รายการวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

3. แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น (Local Resources) ได้แก่ การเดินทางเพื่อการศึกษา
(Field Trip) การสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ซึ่งอาจได้แก่ ข้าราชการ อนามัยท้องถิ่น เป็นต้น
การเชิญวิทยากรมาแสดงปาฐกถา จัดนิทรรศการด้วยวัสดุ หรือทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น
ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมและคุณค่าที่นักเรียนจะได้รับ

1.5 ชนิดของสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา

ได้มีนักการศึกษาจำแนกชนิดของสื่อทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

อาร์เธอร์ ซี บินนิง และ เดวิด เอช บินนิง (Arthur C. Bining and David H. Bining 1952: 261-277) ได้แบ่งไว้ดังนี้

1. แผนที่สำหรับสอนประวัติศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศึกษา (Maps in the Teaching of History and Other Social Studies) จุดมุ่งหมายสำคัญในการใช้แผนที่ก็เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถจดจำสถานที่และสิ่งที่จะมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ที่ตั้งและระยะทาง ตัวอย่างเช่น เมื่อครูจะสอนถึงการซื้อขายรัฐหลุยเซียน่า เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถจดจำและเข้าใจได้จะต้องให้นักเรียนได้อ่านแผนที่ เพื่อได้ทราบที่ตั้ง และอาณาเขตของรัฐนี้ด้วย เป็นต้น

2. ลูกโลก แผนที่ แผนภาพ และกราฟ (Globers, Charts, Diagrams and Graphs) ลูกโลกเป็นอุปกรณ์ที่มีมีติมากกว่าแผนที่ ลูกโลกก็เพียงความเป็นจริง การใช้ลูกโลกนี้ ส่วนมากจะใช้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาส่วนแผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟนั้น ใช้ประโยชน์ได้ดีในการเรียนประวัติศาสตร์การปกครอง โดยแสดงส่วนประกอบหรือโครงสร้างของคณะรัฐบาล เป็นต้น

3. รูปภาพ (Pictures) ใช้ประโยชน์ในระดับมัธยมศึกษา รูปภาพให้ความประทับใจและช่วยตีความหมายของภาษาได้ด้วยในบางครั้ง

4. กระดานดำ (Black board) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เพราะอาจใช้เพื่อเน้นในการสอน ใช้เขียนคำถามนักเรียนทั้งชั้น เขียนโครงร่าง ชี้ย่อความที่เรียนมาแล้ว เขียนแผนที่ หรือแผนภาพ

5. ภาพยนตร์และภาพนิ่งสำหรับฉาย (Motion Picture and Projected Still Pictures) ภาพยนตร์เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดอารมณ์ได้ ดังนั้นจึงเหมาะในการใช้เพื่อประกอบการสอนทุกวิชาในหมวดสังคมศึกษา และจำพวกภาพนิ่งอันได้แก่ สไลด์และฟิล์มสตริป ช่วยในการอธิบายให้แก่ครูและในปัจจุบันนี้ ได้มีการคิดค้นทดลองจนสามารถใช้การบันทึกเสียงควบคู่ไปกับการใช้ภาพนิ่งได้ด้วย ซึ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนยิ่งขึ้น

6. โทรทัศน์ (Television) เป็นอุปกรณ์การสอนใหม่ที่กำลังแพร่หลายอยู่ แต่ทุก ๆ โรงเรียนไม่สามารถที่จะหามาเพื่อเป็นอุปกรณ์ช่วยได้หมด เพราะราคายังแพงเกินไป

7. ภาพวาดและการ์ตูน (Drawings and Cartoons) เป็นที่นิยมใช้ในหมู่ครูผู้สอนสังคมศึกษามา ภาพวาดต่าง ๆ ได้แก่ แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ และแผนที่

8. พิพิธภัณฑ์โรงเรียน (School Museums and Collections) วิธีที่จะช่วยให้การเรียนสังคมศึกษาเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้นอีกวิธีหนึ่งก็คือ การรวบรวมของตัวอย่างต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์โรงเรียน แต่ก็มีน้อยโรงเรียนที่จะทำได้เช่นนั้น เพราะพิพิธภัณฑ์โรงเรียนที่ดีจะต้องมีวัตถุต่าง ๆ จากสถานที่และระยะเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้การเรียนสังคมศึกษาเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

เลียวนาร์ด เอส. เคนเวอร์ดี (Leonard S. Kenworthy 1962: 105-143) ได้แนะนำให้ใช้ชนิดสื่อทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. กระดานดำ (Chalk Board) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้มากและใช้กันมานานแล้ว

2. ลูกโลก และแผนที่ (Globes and Maps) เป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนสังคมศึกษา การเรียนการอ่านลูกโลกและแผนที่เป็นวิชาทักษะอย่างหนึ่ง ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ลูกโลกและแผนที่ให้เป็น

3. รูปภาพ (Picture) เพราะรูปภาพหาได้ง่าย เก็บรักษาง่าย ช่วยเพิ่มความสนใจและความคิดต่าง ๆ

4. การอภิปรายและรายงาน (Panels, Debates and Report) สิ่งนี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างลึกซึ้ง ฝึกความเป็นผู้นำได้ดี และเป็นการฝึกทักษะที่จะนำไปใช้ในชีวิตรอนาคคได้ด้วย

5. การแสดงบทบาท (Role - Playing and Sociodrama) ช่วยในการเรียนสังคมศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้นักเรียนได้แสดงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ และจัดสถานที่ต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับสมัยประวัติศาสตร์หรือในส่วนอื่น ๆ ของโลก

6. การทำงานเป็นกลุ่ม (Work Effectively in Committee) การให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกลุ่มกัน เป็นส่วนสำคัญในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในขณะที่เป็นนักเรียน

เด็กจะได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มในชั้นเรียน ในชุมชนต่าง ๆ ในคณะกรรมการนักเรียน แต่เมื่อนักเรียนโตขึ้นแล้วเขาก็จะต้องทำงานในกลุ่มของผู้ใหญ่ในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ไว้

7. ภาพยนตร์ (Films) การใช้ภาพยนตร์เป็นสิ่งจำเป็นในการเรียน สังคมศึกษาเช่นกัน เพราะภาพยนตร์ให้ทั้งภาพและเสียง นักเรียนได้รู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมองดูหรือชมภาพยนตร์ และจะได้ยินเสียง หรือภาษาต่าง ๆ ที่ไม่เคยอีกด้วย อุปกรณ์ชนิดนี้ ได้รับความสนใจของนักเรียนมาก

8. แผ่นเสียงและแถบบันทึกเสียง (Records and Tape Recordings) การใช้แผ่นเสียงและเครื่องบันทึกเสียง เป็นอุปกรณ์การสอนที่มีคุณค่าในการเรียนสังคมศึกษา มาก เช่น ในการเรียนประวัติศาสตร์ นักเรียนจะได้ฟังเสียง หรือคำพูดของบุคคลในอดีต ได้ ซึ่งถ้าไม่มีสิ่งนี้ นักเรียนจะไม่มีวันได้ยินเลย

9. แผนภาพ ไดออรามา และ เครื่องมือโสตทัศนวัสดุ (Diagrams, Dioramas and Other Visual Device) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นประโยชน์ในการให้นักเรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน การใช้แผนภาพใหญ่ ๆ ให้เด็กดู หรือให้แสดงร่วมกันจะทำให้เด็กเกิดความประทับใจ และจดจำเหตุการณ์ได้นาน

10. กระดานผ้าสำลี (Flannel boards) ใช้ประโยชน์ได้ดีในการเรียน สังคมศึกษา เพราะใช้ง่ายเปลี่ยนแปลงเนื้อหาภายในได้ง่าย หากครูได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับติดตามากพอตามต้องการ ใช้ในเวลาในการเปลี่ยนเนื้อหาน้อยมาก เป็นการทุ่นแรง และเวลา

11. ป้ายนิเทศ (Bulletin Boards)

12. การทัศนจร (Trip) เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา มาก เพราะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการได้เดินทางไปยังภูมิภาคหรือ โบราณสถานที่ได้เรียนมาแล้วจากหนังสือเรียน และช่วยให้มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวางขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประเภทและชนิดของสื่อการสอนสำหรับวิชาสังคมศึกษานั้น มีผู้แบ่งไว้ต่าง ๆ กัน แต่การจะใช้สื่อการสอนชนิดใดนั้นครูผู้สอนต้องเป็นผู้พิจารณาเลือกมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.6 คุณค่าของสื่อการสอน

สำเนา วราจธูร (2519: 23) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อทัศนูปกรณ์ไว้ว่า

1. เร้าและดึงดูดความสนใจ
2. ยึดความตั้งใจ
3. ทำให้ความหมายของศัพท์บัญญัติ หรือข้อความทางเทคนิคของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ์เกิดความหมายชัดเจน และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
4. ทำให้เกิดความ เข้าใจและแนวความคิดอัน เป็นนามธรรมของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ์
5. ทำให้ความรู้ เพื่อทักษะได้ผลดี และ เร็วยิ่งขึ้น
6. เป็นหลักฐานหรือพิสูจน์ความจริง หักล้างความเชื่อถือ ความเข้าใจผิด ตลอดจนสร้างความ เชื่อถือ และความ เข้าใจใหม่ให้ตรงกับข้อเท็จจริง
7. ทำให้จำเรื่องราวที่สอนได้นาน สร้างความประทับใจ สนิมยาก
8. โน้มน้าวทัศนคติ ความคิด เห็น และพฤติกรรมให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ปรารถนาได้
9. ทำให้ผู้รับการประชาสัมพันธ์ทั้งหมดมีความรู้ ความ เข้าใจ และมีความคิดเห็นในเรื่องราวต่าง ๆ กัน และตรงกับฝ่ายผู้ให้
10. ประหยัดเวลาในการชี้แจง

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale 1949: 255) ได้สรุปคุณค่าของสื่อทัศนูปกรณ์ไว้ดังนี้

1. สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว นั้น ผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยด้วย เพื่อให้สิ่งที่ เป็นนามธรรม เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น แต่สำหรับสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เรียนย่อมไม่มีความสามารถจะทำได้ การใช้ อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความ เข้าใจและสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้
2. สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วย ตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้ แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว

3. เป็นรากฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ และช่วยความทรงจำอย่างถาวร ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์เดิมไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ เมื่อมีพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่ติดอยู่แล้ว

4. โสตทัศนอุปกรณ์ช่วยให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียน ช่วยกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ และทำให้เกิดความอยากรทดลองหรือปฏิบัติตาม

5. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางความคิด ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ เช่น เวลา สถานที่ วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต

6. ช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านและส่งเสริมความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ ๆ ให้มากขึ้น ผู้เรียนที่อ่านหนังสือซ้ำก็จะสามารถอ่านได้ทันพวกที่อ่านเร็วได้ เพราะได้ยินเสียงและได้เห็นภาพประกอบกันไป

โรเบิร์ต อี ดีคิฟเฟอร์ (Robert E. DeKieffer 1966: 6) ได้กล่าวว่า มิงานวิจัยหลายเรื่องที่จะหาประสิทธิภาพของการใช้สื่อการสอนในการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของการศึกษา แสดงถึงคุณค่าที่ได้รับจากการใช้สื่อการสอนในการสอนดังนี้

1. กระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียนและเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้
2. ให้ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรม
3. จัดการเรียนรู้ที่เป็นพัฒนาการและทำให้การเรียนรู้มั่นคงทนถาวร
4. จัดประสบการณ์ที่ได้มีส่วนช่วยในการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและแตกต่างกัน
5. ช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น
6. ให้ประสบการณ์จริงซึ่งกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในส่วนของผู้เรียน
7. จูงใจผู้เรียนให้สืบสวนค้นคว้าโดยการอ่าน

เวอร์นอน เอส เกอร์ลาช และโดนัล พี อีลาย (Vernon S. Gerlach and Donal P. Ely 1971: 282) ได้ให้ลักษณะพิเศษของสื่อการสอนไว้ 3 ประการ คือ

1. สื่อการสอนสามารถบันทึกเหตุการณ์ในปัจจุบันเอาไว้ได้ ดังนั้นจึงอาจนำมาใช้ในเวลาที่ต่อมาได้

2. สื่อการสอนอาจจัดขึ้นมาเพื่อเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถสังเกตเห็นหรือมองด้วยตาเปล่าได้
3. สื่อการสอนอาจใช้ได้กับคนกลุ่มใหญ่ หรือ เอกลักษณ์บุคคลในสถานที่แตกต่างกันตามต้องการ

1.7 การเลือกสื่อการสอน

สื่อการสอนที่มีอยู่มากมายหลายชนิด เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องเลือกให้เหมาะกับอายุ ระดับสติปัญญา ความสามารถ ชั้น จำนวนนักเรียน วิชาที่สอน เวลาที่สอน การสอนจึงจะประสบความสำเร็จ

เคนเนท บี เฮส และ ฮาร์รี จี ปาร์คเกอร์ (Kenneth B. Hass and Harry G. Parker 1955: 280-281) ได้ตั้งเกณฑ์ในการเลือกสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. อะไรคือจุดมุ่งหมายที่เราจะทำให้สำเร็จ
2. จะสอนใคร โดยคำนึงถึงอายุ พื้นฐานความรู้ สติปัญญา
3. การแบ่งงบประมาณ โดยการจัดงบประมาณไว้สำหรับ เข้าหรือซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม
4. ขนาดของกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม เป็นเครื่องช่วยพิจารณาชนิดของสื่อที่จะใช้ เช่น กระดานดำ หรือบัตรคำ มักจะใช้ไม่ได้ผล ในห้องประชุมที่ผู้เรียนจำนวนมาก และห้องขนาดใหญ่ใช้เครื่องฉายจะได้ผลดีกว่า
5. ความสามารถของผู้สอน
6. การแบ่งเวลา การใช้สื่อให้ได้ผล ต้องกำหนดเวลาให้แน่นอน และเหมาะสม
7. จำนวนผู้เรียนที่สอน ต้องให้เหมาะกับการใช้สื่อชนิดนั้น ๆ
8. สื่อการสอนนั้นต้องสนองความต้องการของผู้เรียน

วอลเตอร์ เอ วิททิช และ ชาร์ลส์ ฟรานซิส ชุลเลอร์ (Walter A. Wittich and Charles Francis Shuller 1962: 483) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ที่ครูเลือกใช้สื่อการสอน ดังนี้

1. สื่อการสอนนั้นมีความเหมาะสมต่อระดับชั้นของนักเรียน
2. สื่อการสอนนั้นให้ความรู้ที่แน่นอนและถูกต้อง
3. พิจารณাবัจจัยเกี่ยวกับเสียง การสื่อความหมาย สี และบัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การเห็นและการได้ยิน

คาลตัน ดับเบิลยู เอช อีริกสัน (Calton W.H. Erickson 1971: 97-99) แนะนำว่า ครูควรเลือกสื่อการสอนโดยให้พิจารณาจากคำถามต่อไปนี้

1. สื่อการสอนมีประโยชน์ต่อหน่วยการสอน และมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือให้ประสบการณ์เฉพาะหรือไม่
2. เนื้อหาจะต้องใช้สื่อความหมายด้วยสื่อการสอนนี้ เป็นประโยชน์ และสำคัญแก่นักเรียนในชุมชนและสังคมหรือไม่
3. สื่อการสอนเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสอนหรือ เป้าหมายของนักเรียนหรือไม่
4. มีการตรวจสอบระดับความยากของวัตถุประสงค์การสอนทางพุทธิศึกษา เจตนาศึกษา และทักษะศึกษาหรือไม่
5. สื่อการสอนเป็นการให้นักเรียนได้คิด ตอบสนอง อภิปราย และศึกษาค้นคว้าหรือไม่
6. เนื้อหาในสื่อการสอนช่วยแก้ปัญหาและ เสริมกิจกรรมของนักเรียนหรือไม่
7. เสนอแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
8. ในเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับขนาด อุณหภูมิ น้ำหนัก ความลึก ระยะทางการกระทำ กลิ่น เสียง สี ความมีชีวิตและอารมณ์หรือไม่
9. มีความแน่นอนและทันสมัยหรือไม่
10. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนที่พึงปรารถนาได้หรือไม่
11. แสดงถึงรสนิยมอันดีหรือไม่
12. ใช้ในห้องเรียนธรรมดาได้หรือไม่
13. ความรู้ เนื้อหา ในสื่อการสอนมีตัวอย่างให้มากพอหรือไม่

1.8 การใช้สื่อการสอน

สุภาพ วาดเขียน (2523: 128-132) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อทัศนวัสดุไว้ดังนี้

1. สื่อทัศนูปกรณ์ที่นำมาใช้ต้องเหมาะสมกับเรื่อง และใช้ประกอบเรื่องราวที่กำลังสอนอยู่จริง ๆ และได้มีการเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี มิใช่ไปหยิบมาแล้วนำเข้าห้องสอนทันที สื่อทัศนูปกรณ์บางชนิดใช้คนเดียวไม่ได้ จึงต้องมีการนัดแนะกันล่วงหน้า หรือมีการซักซ้อมหรือทดสอบก่อนที่จะนำมาใช้ หรืออาจจะต้องมีการเตรียมจัดหามาไว้ล่วงหน้า เช่น ขาดังฉาก หลังสายไฟ จอ ขาหยั่ง เวทียกพื้น อุปกรณ์การทดลอง สารเคมี ตัวอย่างของจริง

2. ควรประมาณเวลาในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ให้พอดี และได้จังหวะกลมกลืนไปกับเนื้อเรื่อง อย่าให้เป็นการเสียเวลาของการสอน หรือใช้เร็วเกินไปจนนักเรียนตามไม่ทันแบบนักแสดงกล เพียงให้เกิดความสนุกอย่างเดียว ซึ่งจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจ กลับจะทำให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ และจะทำให้เด็กหมดความสนใจในบทเรียน กลับเห็นเป็นเรื่องตลกขบขันไป

3. อย่างนำสื่อทัศนูปกรณ์ไปตั้งแสดงไว้ให้เด็กเห็นจนชินตา ควรจะซ่อนหรือปกปิดไว้เสียก่อน เพราะเมื่อนำไปใช้จริง ๆ เด็กจะหมดความสนใจ หรือทำให้ความสนใจของเด็กลดลง ดังนั้น จึงควรนำมาใช้เมื่อถึงโอกาสที่จะใช้มันจริง ๆ และเมื่อใช้เสร็จแล้วควรนำออกไปให้พ้น อาจจะปิด หรือซ่อนให้พ้นสายตา ถ้าเขียนข้อความไว้นบนกระดานก็ควรลบออกให้หมด อย่าเหลือบางส่วนที่ไม่ใช่ไว้ เพราะจะทำให้เด็กเรียนสับสน และขาดความสนใจในขณะที่สอน

4. ขณะที่ใช้สื่อการสอน เช่น เขียนกระดานดำ ต้องหันหรือชำเลียงมาดูนักเรียนเสมอ อย่ามัวอธิบาย หรือดูสื่อทัศนูปกรณ์อยู่กับที่ ซึ่งเป็นการดูหรือพูดอยู่กับอุปกรณ์นั้น ๆ ไม่ได้นำอุปกรณ์มาแสดงให้นักเรียนดู และไม่ทราบด้วยว่านักเรียนตั้งใจดูหรือฟังอยู่หรือไม่ และมีปฏิริยาอย่างไรในขณะนั้น และขณะที่ใช้สื่อทัศนูปกรณ์อยู่นั้น อย่ายืนบังนักเรียน การชี้พร้อมกับอธิบายที่สื่อทัศนูปกรณ์ควรใช้ไม้ชี้หรือไฟฉาย ซึ่งจะไม่เกะกะหรือบังผู้ดู ถ้าเป็นเครื่องฉายควรอยู่ข้างหลังชั้น ถ้าเป็นสิ่งที่ติดอยู่หน้าชั้นหรือเขียนกระดานดำ ควรเบี่ยงข้างและไม่ควรหันหลังให้นักเรียน นอกจากเวลาเขียนกระดาน ซึ่งก็ไม่ควรเขียนรวดเดียวเป็นเวลานาน ๆ

5. อย่าปล่อยให้เด็กเรียนต้องรอคอยการใช้อุปกรณ์นานเกินไป โดยครูหยุดบรรยายและมัวแต่เตรียมอุปกรณ์ เพราะถ้านักเรียนหมดความสนใจแล้ว ก็ยากที่จะนำกลับคืนมา

ได้ง่าย ๆ

6. ยอานำอุปกรณ์ไปใช้มากมากเกินไปจนความจำเป็น ควรนำเอาเฉพาะ อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้กับบทเรียนเท่านั้น และไม่นำอุปกรณ์ชำรุดจนใช้งานไม่ได้ หรือใช้ได้ไม่ค่อยดีไปสอนเด็กจะกลายเป็นเรื่องตลกให้เด็กหัวเราะเยาะได้ และไม่ควรรใช้อุปกรณ์โดยไม่มีลำดับขั้นตอนก่อนหลัง จะทำให้เด็กสับสน ลำดับเรื่องราวไม่ถูกต้อง

7. อุปกรณ์ที่นำมาให้นักเรียนดู ควรมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนจะเห็นได้ทั่วห้อง หรือได้ยินทั่วห้อง ชัดเจน สม่่าเสมอ

8. อุปกรณ์ชนิดแผนภูมิหรือรูปภาพที่นำมาใช้ ควรจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนดูและอ่านแล้ว เข้าใจและรู้เรื่องสำคัญได้ทันที ไม่ควรบรรยายละเอียดลงในอุปกรณ์นั้นมากเกินไป ถ้ามีรายละเอียดมาก ควรแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ตัดรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออกไปเสียบ้าง จะทำให้อุปกรณ์นั้นเด่นชัดดีขึ้น

9. ตัวอักษรและข้อความที่เขียนอธิบายประกอบแผนภูมิ รูปภาพ ต้องเขียนด้วยตัวธรรมดา ขนาดโต ใช้สีที่เด่นชัดตัดกับพื้น (ไม่ควรใช้หลายสีในเรื่องเดียวกัน) พอจะเห็นได้ทั่วทั้งห้อง และข้อความนั้น ๆ ควรจะสั้น กระชับรัด สื่อความหมายได้อย่างดี

10. ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรส่งผ่านวัสดุทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ กันไป เพราะอุปกรณ์นั้น ๆ อาจจะหายไป หรือเสียหายได้ จะทำให้นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจ เสียเวลา และถ้าจำเป็นต้องแจกส่งผ่านให้นักเรียน ก็ควรเขียนหรือระบุชื่อ หรือรายการนั้น ๆ ไว้ อย่างชัดเจนว่า เกี่ยวข้องกับเรื่องการสอนอย่างไร และรายการนั้น ๆ ควรติดแน่น ไม่หลุดง่าย หรือระบุจำนวนไว้กันขาดหาย

11. การใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ชนิดหนึ่งที่สำคัญซึ่งจะ เว้นกล่าวซ้ำ เสียมิได้คือ การใช้กระดานดำนั้น นักศึกษาครูที่เริ่มสอนใหม่ ๆ ควรจะได้ใช้ชอล์กขีดเส้น กำหนดแนวไว้ เป็นรอยเบา ๆ เพื่อให้เขียนได้เป็นแนวเส้นตรงไม่คดไปงอมา และขณะที่เขียนก็ควรเลื่อนตัวเดินตาม ข้อความที่เขียนก็ควรแบ่งส่วนไว้เป็นส่วน ๆ พอสั่งเขป โดยลากเส้นชอล์กไว้ล่าง ๆ ก็ได้ และข้อความที่เขียนนั้น ควรจะให้ เป็นแนวตั้งแนวเดียวกันลงมา ถ้ามีเครื่องหมายเท่ากับ (=) ก็ควรจะให้ตรงกัน ข้อความที่มีความสำคัญเท่ากันควรเขียนแนวเดียวกัน ข้อปลีกย่อยที่สำคัญเท่ากันก็ควรย่อหน้าลงมาให้ตรงแนวเดียวกัน

12. พยายามผลิต เครื่องมือหรืออุปกรณ์ขึ้นใช้เองจากวัสดุเหลือใช้แล้ว เช่น ถ้วยแก้ว ขวดเบียร์ กระจก หลอดไฟฟ้าใช้แล้ว ซ้อนส้อม พวงพลาสติก เศษกระดาษ เศษไม้

กระดาษโปสเตอร์ที่ใช้ด้านเดียว และการใช้อุปกรณ์นั้น ๆ จะต้องให้เด็กได้นำไปใช้จริง ๆ และ
ใช้ได้ผลดีด้วย ถ้าจะบอกวิธีให้นักเรียนไปประดิษฐ์เป็นของใช้ได้ด้วยก็ยิ่งดี

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale 1969: 72) ได้อธิบายว่า การใช้สื่อ
การสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีการวางแผน มีการดูหรือฟังก่อน นักเรียนต้องรู้ว่าตนกำลังดู
หรือฟังอะไร เพื่อวัตถุประสงค์อะไร การเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดหลักดังนี้

1. เลือกวัสดุอุปกรณ์ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงประโยชน์
และขอบเขตความมุ่งหมาย
2. รู้จักวัสดุโดยการทดลองดู ลองฟัง และลองใช้ก่อน เพื่อจะได้รู้ว่า เมื่อ
ใช้จริง ๆ จะประสบปัญหาอะไรบ้าง
3. ใช้วัสดุนั้น ๆ ในเวลาที่เหมาะสมที่สุด และเหมาะสมที่จุดใด ตรงไหน
4. ต้องมีกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น การอภิปราย การสอบถาม และการรายงาน

1.9 หลักการใช้สื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา

การสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องรู้จักมุ่งหมายของวิชา
สังคมศึกษา รู้จักการจัดและการเลือกเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ตลอดจนการเตรียมบทเรียน จะต้อง
คำนึงถึงหลักจิตวิทยา และการเรียนรู้ของเด็ก รู้จักกลวิธีสอนสังคมที่ดี รู้จักเลือกวิธีสอนมาใช้ให้
เหมาะสมกับเนื้อหาและเด็ก และให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตลอดจนอุปกรณ์การสอน ซึ่งในส่วน
ของอุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนนั้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2526: 5-6) ได้เสนอหลักการ
ในการใช้สื่อการสอนสังคมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. หลักการสร้างความเป็นรูปธรรม สื่อการสอนที่ครูนำมาใช้ในการสอนวิชา
สังคมศึกษา ควรช่วยสร้างความเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและจดจำได้ดี
สามารถสร้างมโนคติเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื้อหาสาระบางอย่างของ
สังคมศึกษาเป็นเนื้อหาเชิงนามธรรมที่ไม่สามารถถ่ายทอดได้ด้วยการพูดให้ฟังแต่เพียงอย่างเดียว
เช่น ลักษณะภูมิประเทศ อาชีพ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น
เมื่อมีสื่อการสอนประเภทแผนที่ ภาพชุด ภาพยนตร์ เข้าช่วยก็จะทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่เรียน
ได้ยิ่งขึ้น

2. หลักการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู และนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ครูจึงควรจัดสื่อการสอนเพื่อช่วยนักเรียนมากกว่าที่จะใช้สื่อเพื่อช่วยครูสอน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพราะการทำกิจกรรมจะทำให้นักเรียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระได้ดีขึ้น และช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาได้อีกด้วย

3. หลักการยึดประโยชน์ ประหยัด และประสิทธิภาพ หมายความว่า การใช้สื่อการสอนในวิชาสังคมศึกษา จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ ประหยัด และประสิทธิภาพของสื่อ เช่นเดียวกับการใช้สื่อในการสอนวิชาอื่น ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากขึ้น มากกว่าที่จะเป็นแค่เพียงการแสดงว่าครูได้ใช้สื่อการสอนเท่านั้น

4. หลักการคำนึงถึงความพร้อมในการใช้สื่อของครู นักเรียน และสภาพแวดล้อม แม้สื่อการสอนที่ครูเลือกใช้จะมีประโยชน์ มีประสิทธิภาพ และค่อนข้างประหยัด แต่หากครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมไม่พร้อม หรือสื่อไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนแล้ว สื่อการสอนประเภทนั้น ย่อมจะสร้างปัญหามากกว่าจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเรียนรู้

5. หลักการตรวจสอบคุณภาพของสื่อการสอน การใช้สื่อการสอนทุกชนิดรวมทั้งสื่อที่เราผลิตขึ้นมาเอง ควรได้มีการตรวจสอบคุณภาพเพื่อเป็นหลักประกันว่าเราจะได้สื่อการสอนที่ช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนได้อย่างแท้จริง การตรวจสอบคุณภาพรวมถึงการตรวจตราความเรียบร้อยและความเหมาะสมของสื่อก่อนใช้อีกด้วย

นอกจากหลักการใช้สื่อการสอน 5 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว ครูสังคมศึกษา ยังสามารถจะใช้เป็นแนวทาง เพื่อพัฒนา เลือกรูปแบบสื่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ดีได้

นอกจากนั้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2526: 7-8) ยังพูดถึงสื่อการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างประสบการณ์รูปธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน หมายความว่า สื่อที่ครูจะนำมาสอนในวิชาสังคมศึกษา ควรเป็นสื่อที่จะช่วยทำให้นักเรียน "เห็นภาพ" ของสิ่งที่คนเรียนแจ่มชัดขึ้น

2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อมากที่สุด คือ เป็นสื่อที่ช่วยนักเรียนเรียน "มากกว่า เป็นสื่อที่ช่วยครูสอน" กล่าวคือ เปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกตศึกษาได้ เป็นผู้ใช้สื่อมากกว่าที่จะให้ครูเป็นผู้หยิบผู้ชี้ฝ่ายเดียว

3. สอดคล้องกับความพร้อมของครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน กล่าวคือ เป็นสื่อที่ทำได้ง่าย ประหยัด และสะดวกแก่การใช้ครูและนักเรียนจะใช้สื่อรวมทั้งสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเอื้ออำนวย เช่น มีไฟฟ้า ควบคุมแสงได้ เป็นต้น

4. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนที่มุ่งจะช่วยให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นสื่อที่จะช่วยถ่ายทอดเนื้อหาสาระของวิชาสังเกตศึกษาได้เป็นอย่างดี และช่วยกำหนดเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ด้วย

5. ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่จะทำให้ห้องเรียนและโรงเรียน เป็น เวทีจำลอง สังคม เพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง นักเรียนกับครู นักเรียนกับสมาชิกอื่นในโรงเรียน นักเรียนกับสมาชิกอื่นในชุมชน และนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว

6. ได้ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ กล่าวคือ เป็นสื่อที่ครูได้พัฒนาความเหมาะสม ตรวจสอบความ เรียบร้อยหรือมีผู้ทดสอบประสิทธิภาพ เรียบร้อยแล้ว

แม้ในปัจจุบันนี้จะมีการใช้สื่อการสอนประกอบการ เรียนการสอนวิชาสังเกตศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเยาวชน และให้เยาวชนสามารถศึกษาวิชาสังเกตศึกษาแล้วนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ตามสภาพความเป็นจริงของการสอนสังเกตศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษายังมีได้ จัดทำเพื่อเป้าหมายดังกล่าวได้มากนัก

กรมสามัญศึกษาได้เคยประมวลปัญหาในการเรียนการสอน และการใช้สื่อ การสอนวิชาสังเกตศึกษาในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2513 (อ้างถึงในวิจิตร ภักดีรัตน์ 2525: 144) สรุปได้ว่า

การเรียนการสอนในปัจจุบันยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและท่องจำ ทั้งนี้ เพราะทางโรงเรียนไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนควรจะทำการสอนเท่าที่จะทำได้โดย

อาศัยความร่วมมือกับเด็ก นอกจากนี้ควรจะสะสมภาพ และวัตถุอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนได้ โรงเรียนควรให้ความสนับสนุนครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาด้านการเงิน เพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ชิ้นใหญ่

แม้ว่าต่อมากระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่แล้วก็ตาม แต่ประสิทธิภาพของการสอนสังคมศึกษาก็ยังไม่ดีกว่าเดิมนัก การที่จะปรับปรุงการสอนสังคมศึกษา ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงการใช้สื่อในการสอนกลุ่มวิชานี้ให้ดีขึ้น จำเป็นต่อความเข้าใจกับครูถึงปัจจัยสำคัญของการสอนหลายประการ คือ ต้องพัฒนาเจตคติของครูต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเบื้องต้น ในด้านต่าง ๆ แล้วแนวคิดในการแสวงหาหรือจะบังเกิดขึ้นตามมาเอง

นับเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว ที่ได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน หรือ สื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน แต่ก็มักจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำมาเสนอไว้ในที่นี้ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

เจริญใจ นุญยทัต (2507: 156-168) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจความต้องการสื่อทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลและธนบุรี" เพื่อสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนูปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนต้น และศึกษาถึงการบริหารสื่อทัศนูปกรณ์ในโรงเรียนรวมทั้งประสบการณ์ของครูที่มีต่อสื่อทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 214 คน ประกอบด้วย ครูใหญ่ 22 คน ครูประจำชั้นประถมปีที่ 1 69 คน ครูประจำชั้นประถมปีที่ 2 48 คน ครูประจำชั้นประถมปีที่ 3 53 คน และครูประจำชั้นประถมปีที่ 4 44 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลและธนบุรี จำนวน 22 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่ส่วนมาก ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นยังขาดความรู้ ความชำนาญทางการบริหารงานสื่อทัศนศึกษา ส่วนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น มีความต้องการวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสื่อทัศนูปกรณ์ และวัสดุอุปกรณ์ของกองอุปกรณ์การศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก บรรดาครูในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้ และการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษา

สมพร กระจายศรี (2509: 68-75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาและความต้องการโสตทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาส่วนกลาง" เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการโสตทัศนูปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา รวมทั้งปัญหาในด้านการบริหาร และประสบการณ์ทางโสตทัศนศึกษาของผู้บริหารการศึกษา และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ได้ส่งแบบสอบถามไปยัง ครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ 9 คน และครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 31 คน ในโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดกองโรงเรียนการช่างส่วนกลาง 9 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ซึ่งปรากฏผลว่า ครูใหญ่ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ทางด้านโสตทัศนูปกรณ์โดยตรง จึงขาดความรู้ ความชำนาญในการบริหารงานทางด้านนี้ ทุกโรงเรียนยังต้องการโสตทัศนูปกรณ์ประเภทต่าง ๆ เพิ่มเติมอีก และครูที่สอนวิชาสังคมศึกษายังต้องการความรู้ และประสบการณ์ทางโสตทัศนศึกษาเพิ่มขึ้น

เจริญ ปุสุรินทร์คำ (2510: 113) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการใช้อุปกรณ์การสอนในวิทยาลัยเทคนิค" มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความรู้ ความเข้าใจ ปริมาณการใช้ ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้อุปกรณ์การสอนตลอดจนเพื่อทราบความต้องการที่จะให้วิทยาลัยบริการด้านอุปกรณ์การสอน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา จำนวน 252 คน รวม 5 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และทดสอบค่าไคสแคว้ ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนดีพอสมควร รู้จักใช้เครื่องขยายเสียงมากกว่าเครื่องฉาย ใช้กระดานดำมากที่สุด และรู้จักได้ออรามา น้อยที่สุด ครูใช้อุปกรณ์การสอน เพราะเห็นว่าเหมาะสมกับบทเรียนมากที่สุด แต่ครูบางส่วนที่ไม่ใช้อุปกรณ์การสอน เพราะคิดว่า ไม่จำเป็นสำหรับบทเรียนในช่วงเวลานั้น ๆ ครูยังประสบปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอน เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์ ต้องการให้ผู้บริหารสนับสนุนการใช้ จัดหา และจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน วิธีการที่ครูได้รับความรู้ในเรื่องการใช้ อุปกรณ์การสอนมักจะได้อ่านหนังสือและเอกสารอื่น ๆ

ศรีพรรณ อุประคำ (2511: 171-176) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาโรงเรียนมัธยมจังหวัดภาคเหนือ" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์ปัญหา เกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดภาคเหนือ เพื่อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะให้ความช่วยเหลือต่อไป ผู้วิจัยได้ส่ง

แบบสอบถามไปยังครูใหญ่ 1 คน ครูน้อย 6 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองของ 7 จังหวัด ในภาคการศึกษา 8 จำนวน 52 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาสำคัญของโรงเรียนต่าง ๆ ส่วนมาก ได้แก่ บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับงานโสตทัศนศึกษา หรือมีให้แต่ไม่เพียงพอ นอกจากนั้น ครูส่วนมากยังไม่ค่อยมีความรู้ และความสามารถทางโสตทัศนศึกษาเท่าที่ควร โรงเรียนยังไม่มีโครงการ และวัตถุประสงค์สำหรับงานโสตทัศนศึกษาไว้ให้แน่นอน ทั้งยังขาดผู้นำทางโสตทัศนศึกษาในโรงเรียนด้วย

ประชัย พิศรपाल (2513: 169-171) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้โสตทัศนูปกรณ์ของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" เพื่อค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์ของโรงเรียนในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนในโครงการดังกล่าว 13 แห่ง รวมประชากร 320 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ โรงเรียนดังกล่าวมีแผนงานหรือโครงการโสตทัศนศึกษา แต่ขาดสถานที่ และบุคลากร จำนวนโสตทัศนูปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียนมีจำนวนน้อย แต่ต้องการสูง ครูเลือกและใช้โสตทัศนูปกรณ์ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน ครูจะใช้อุปกรณ์ในบางชั่วโมงที่มีอุปกรณ์อยู่พร้อม หรือเมื่อมีเวลาเตรียมอุปกรณ์อย่างเพียงพอ กิจกรรมติดตามผลการใช้ ได้แก่ การให้เด็กตอบคำถามหรือทำข้อสอบ สถานที่ที่ใช้อุปกรณ์การสอนส่วนใหญ่อยู่ในห้องเรียน โสตทัศนูปกรณ์ประเภทภาพนิ่งใช้ประกอบการสอนบ่อยที่สุด โสตทัศนูปกรณ์ที่ครูเห็นว่าใช้แล้วได้ผลดีสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขและหามาเพิ่มเติม คือ ภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป และเทปบันทึกเสียง สำหรับอุปกรณ์ที่ขัดขวางการใช้อุปกรณ์ของครู คือ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ครูขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้

วารินทร์ คุณะศรี (2513: 95-100) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในสถาบันอาชีวศึกษาในพระนครและธนบุรี" เพื่อศึกษาความคิดเห็น วิธีการใช้ ปัญหา อุปสรรค และทัศนคติของครูที่มีต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู อาจารย์ในสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี เป็นโรงเรียน 2 แห่ง และวิทยาลัย 3 แห่ง รวมจำนวนครูอาจารย์ 342 คน ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูส่วนมากเห็นความจำเป็นในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบวิชาที่ตนสอน ผลที่ได้ คือ ทำให้

การอธิบายบทเรียนง่าย นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น แต่ถ้าเป็นการเพิ่มภาระแก่ครูมากพอสมควร ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ครูมีความเห็นว่า การเตรียมและการเลือก เป็นสิ่งสำคัญ ครูส่วนมากยังใช้กระดานดำ และเห็นว่ากระดานดำมีประโยชน์มาก แต่มีครูจำนวนน้อยที่เคยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องช่วยสอน แต่ถ้าเห็นว่ามีประโยชน์มาก ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ไม่มีอุปกรณ์การสอนที่ต้องการที่จะช่วยปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ดาวรุ่ง สัมเกลียง (2516: 96-97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอนของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค การผลิต และการใช้อุปกรณ์การสอนของนักเรียนฝึกหัดครูในวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนฝึกหัดครู จำนวน 550 คน รวม 22 แห่ง แต่ได้แบบสอบถามกลับมาเพียง 18 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ นักเรียนฝึกหัดครูใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อประกอบคำบรรยาย และมีวิธีจัดหาวัสดุอุปกรณ์โดยการผลิตขึ้นเอง หรือใช้ของโรงเรียนที่กำลังฝึกสอนอยู่ ในระหว่างการฝึกสอน ส่วนใหญ่จะใช้แผ่นภูมิ ภาพชุด ฟิล์มสตริป และสไลด์ เป็นอันดับหนึ่ง ปัญหาที่สำคัญของนักเรียนฝึกหัดครู ได้แก่ ขาดความรู้ และทักษะในการผลิต และการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ ขาดงบประมาณ และสภาพห้องเรียนไม่เหมาะกับการใช้วัสดุอุปกรณ์

นารี คำเพ็ญ (2517: 50-53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้สื่อการสอนสำหรับฝึกสอนสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครู" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยครู เกี่ยวกับวิธีการที่สถาบันฝึกหัดครูควรจัดขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาวิทยาลัยครูในด้านสื่อการสอน และศึกษาปัญหาของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่ฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน และหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้านการใช้สื่อการสอนแก่นักศึกษาวิทยาลัยครูให้มีประสิทธิภาพในการสอนดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาวิทยาลัยครู จำนวน 140 คน อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ผู้รับผิดชอบทางหน่วยสังคมศึกษา 20 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบ ผลการวิจัย ปรากฏว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูส่วนใหญ่ใช้สื่อการสอนในการอธิบายบทเรียนและมีวิธีจัดหาสื่อการสอนโดยการผลิตขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ใช้ของโรงเรียนฝึกสอน ในระหว่างการฝึกสอน นักศึกษาวิทยาลัยครูใช้แผนที่เป็นอันดับหนึ่ง คือร้อยละ 95.92 รองลงมา

คือ รูปภาพ ร้อยละ 87.75 ส่วนปัญหาในการผลิต และการใช้สื่อการสอน ได้แก่ ขาดเงินในการจัดซื้อสื่อการสอน โรงเรียนฝึกสอนมีสื่อการสอนให้ใช้จำนวนน้อย นอกจากนี้ยังต้องการให้สถาบันฝึกหัดครูจัดหาวัสดุสิ้นเปลืองไว้บริการ และต้องการให้โรงเรียนฝึกสอนรวบรวมสื่อการสอนไว้เพื่อให้นักศึกษายืมไปใช้อย่างเพียงพอ

สาโรจน์ นิลคำ (2521: 106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา" เพื่อศึกษาถึงสถานภาพของปัญหา ความต้องการความรู้ ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษาของบรรดาอาจารย์และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอน 1,000 ฉบับ ได้รับคืน 300 ฉบับ และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา ได้รับคืน 8 แห่ง ใน 11 แห่ง นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ คือ อาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านโสตทัศนศึกษาพอสมควร และเห็นคุณค่าของสื่อการสอน มีความประสงค์ที่จะนำเอาสื่อการสอนมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในขณะที่มีโสตทัศนอุปกรณ์จำนวนจำกัด มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา เกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอน มีความประสงค์ที่จะได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการใช้ และผลิตสื่อการสอนต่าง ๆ สำหรับวิทยาลัยส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านโสตทัศนศึกษาเพียงคนเดียว และเจ้าหน้าที่ส่วนมากไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านนี้โดยตรง อาจารย์ร้อยละ 74.64 ต้องการให้มีศูนย์กลางการผลิต และบริการด้านสื่อการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับบริการให้กับวิทยาลัยอาชีวศึกษา และร้อยละ 91.00 ต้องการให้แต่ละวิทยาลัยจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาขึ้นเป็น เอกเทศไว้บริการกับอาจารย์และนักศึกษา

นุชรินทร์ พันธ์ขาว (2522: 66-68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อการสอนในการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้ อุปสรรค ปัญหาในการใช้สื่อการสอนภาษาไทย และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร และครูผู้สอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 แห่ง แห่งละ 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต

ความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าอัตราส่วนวิกฤต ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สื่อการสอนที่มีมากที่สุด ในโรงเรียนราษฎร์ คือ กระดานดำ หนังสืออ้างอิงประกอบบทเรียน หนังสือพิมพ์ วารสาร และ รูปภาพต่าง ๆ ซึ่งครูภาษาไทยนำมาใช้ประกอบการสอนมากที่สุด และสื่อการสอนที่ผู้บริหาร และ ครูภาษาไทยต้องการมาก คือ หนังสืออ้างอิงประกอบบทเรียน ห้องปฏิบัติการภาษาไทย หนังสือพิมพ์ วารสาร เทป เครื่องเล่นเทป และรูปภาพต่าง ๆ ส่วนความต้องการที่จะได้รับบริการจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คือ ต้องการให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับบริการให้ คำแนะนำและยืมสื่อการสอนไปใช้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ครูภาษาไทยได้สื่อการสอนมาใช้ประกอบการ สอนจากการทำขึ้นเอง หรือซื้อหามาใช้เอง มากกว่าจะได้รับบริการจากทางโรงเรียน สำหรับ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ การ เตรียมและจัดหาสื่อการสอน ปริมาณของสื่อการสอนในโรงเรียน ความต้องการที่จะ ได้รับการอบรมในการใช้สื่อการสอนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน สำหรับปัญหา และอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของครูภาษาไทย ได้แก่ ไม่ทราบแหล่งบริการในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ไม่มีเวลาคิด และ เตรียมใช้สื่อการสอน ทางโรงเรียนมีสื่อการสอนจำนวน จำกัด และไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน สภาพห้องเรียนยังไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการสอน และไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อยืมสื่อการสอนจากนอกโรงเรียน

สนอง ทองวิเศษ (2522: 73-75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้สื่อการสอน ของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูสกลนคร" เพื่อศึกษาถึงความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับ โสตทัศน และ เทคโนโลยีทางการศึกษา และศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการผลิต การใช้สื่อการสอนของ นักศึกษาฝึกสอนใน เมืองกับชนบท ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร จำนวน 180 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ โสตทัศนและ เทคโนโลยีทางการศึกษาอยู่ใน ระดับดีและพอใช้
2. นักศึกษาใช้แนวการสอนตามแบบฉบับของตนเองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แนวการ สอนของอาจารย์วิทยาลัยครูสกลนคร วิธีการสอนที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นประจำ ได้แก่ วิธีการ บรรยายโดยใช้สื่อประกอบการสอน

3. นักศึกษาผลิตวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนขึ้นใช้เองมากที่สุด วัสดุอุปกรณ์ที่นักศึกษาผลิตขึ้นใช้มาก ได้แก่ บัตรคำ และแผนภูมิ

4. ก่อนการสอนจริง นักศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน โดยการวางแผนการใช้ล่วงหน้า และเตรียมกิจกรรมเรียงลำดับก่อนหลัง ในการสอนจริงนักศึกษาใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอธิบายมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ให้นำเข้าสู่บทเรียน ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่นักศึกษาใช้ประกอบการสอนมาก ได้แก่ รูปภาพ และของจริง เมื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนแล้ว นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้คำถามทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน

5. ความต้องการของนักศึกษาฝึกสอนในเมืองกับชนบท เกี่ยวกับการบริการการผลิต การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนไม่ตรงกันในเรื่อง ความเอาใจใส่ของอาจารย์นิเทศก์ การกลับไปฝึกฝนทักษะที่วิทยาลัย การจัดสถานที่สำหรับผลิต และใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของโรงเรียน วิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน

6. สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการบริการ การผลิต การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในเมืองกับชนบท ไม่ตรงกันในเรื่อง ความเอาใจใส่ของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์ การจัดอบรมสัมมนา การบริการวัสดุอุปกรณ์ของวิทยาลัย โอกาสที่จะเข้าไปยืมวัสดุอุปกรณ์ที่วิทยาลัย การจัดสถานที่สำหรับผลิตและใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของโรงเรียน สภาพความเป็นอยู่เอื้ออำนวย ความสะดวกต่อการผลิต การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน การศึกษาวัตถุประสงค์ และเนื้อหาของบทเรียน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิต และการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน ค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ วิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน

7. ความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงในเรื่อง การบริการ การผลิต การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของนักศึกษาไม่แตกต่างกันในเรื่อง โอกาสที่จะเข้าไปยืมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน วิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน

พรทิพย์ บัญชรเทวกุล (2522: 75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาทางโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนนทบุรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพการใช้ และความจำเป็นด้านโสตทัศนูปกรณ์ ปัญหาการใช้ การบริการ การผลิต และความต้องการด้านโสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อ

การศึกษาในโรงเรียนที่ยังไม่มีศูนย์โดยเฉพาะ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูอาจารย์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 550 คน รวม 13 แห่ง นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ครูส่วนใหญ่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านโสตทัศนศึกษา เพราะเคยศึกษาขณะที่กำลังศึกษาอยู่ และมีความเห็นว่าคุณครูที่จะดำเนินงานด้านโสตทัศนศึกษาควรมีความรู้ความชำนาญทางด้านนี้โดยเฉพาะร้อยละ 58.49 และควรให้มีศูนย์สื่อการศึกษาในโรงเรียนร้อยละ 70.37 การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก โรงเรียนมีอุปกรณ์หลายชนิด แต่ก็อยู่กระจัดกระจายตามสายวิชาต่าง ๆ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ โสตทัศนอุปกรณ์มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ กับความต้องการและไม่สามารถนำไปสัมพันธ์กับหลักสูตรได้ ขาดความรู้ในการเลือกใช้ สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสม ผู้สอนไม่ใช้เวลาเพียงพอในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอน เพราะเวลาการสอนน้อย

นำทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523: 88-89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และปัญหาที่มีต่อการผลิต และ การใช้สื่อการสอนในการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทาทั้งระดับ ป.กศ.สูง และระดับครุศาสตรบัณฑิตที่เคยผ่านการฝึกสอนมาแล้วจำนวน 142 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความรู้ และประสบการณ์ทางสื่อการสอนของนักศึกษา ก่อนออกไปฝึกสอน นักศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นความรู้ทางโสตทัศนศึกษาน้อยมาก และขาดความชำนาญในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยเฉพาะประเภทเครื่องฉาย ทั้งนี้เพราะโอกาสในการฝึกใช้น้อยมาก ทักษะของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อการใช้สื่อการสอน นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ใช้สื่อการสอนเพราะทำให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากกว่าปกติ และจะใช้สื่อการสอนเพื่อประกอบคำบรรยาย สื่อการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนใช้มากที่สุดเป็นประเภทวัสดุ ได้แก่ รูปภาพ ของจริง บัตรคำ แผนภูมิ กระดานผ้าสาหล่า ที่ใช้น้อยที่สุดเป็นประเภทกิจกรรม ได้แก่ เกมส์ต่าง ๆ และบทบาทสมมติ นักศึกษาประสบปัญหาขาดทักษะในการใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ แต่ไม่ได้ทำการทดลองและซักซ้อมก่อนการใช้จริง ไม่สามารถเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหา ของบทเรียน ความรู้สึกของนักศึกษาในช่วงที่ไม่ใช้สื่อการสอน นักเรียนไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร

ข้อเท็จจริงสภาพปัญหาในการผลิต การใช้สื่อการสอน การบริการของโรงเรียนฝึกสอน และของ
ภาควิชาโสตทัศนศึกษาของวิทยาลัย นักศึกษาฝึกสอนผลิตสื่อการสอนด้วยตนเองหรือร่วมผลิตกับ
นักเรียน และซื้อสื่อการสอนมาใช้ด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว สื่อการสอนที่นักศึกษาผลิตได้เอง ส่วนใหญ่
เป็นประเภทวัสดุ ได้แก่ บัตรคำ สมุดภาพ แผนภูมิ ภาพพลิก กระดานผ้าสาหล่า ภาพการ์ตูน
แผนที่ สาเหตุที่นักศึกษาไม่ผลิตสื่อการสอนเอง เพราะขาดทุนทรัพย์ เวลา ทักษะ ปัญหาในการผลิต
ที่นักศึกษาประสบ คือ ขาดเงินในการจัดซื้อ ขาดทักษะ ขาดความรู้ ประสบการณ์ เวลา และ
สถานที่ การบริการของโรงเรียนฝึกสอน และภาควิชาโสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยให้ความร่วมมือ
ดีพอสมควร

ประสงค์ เพนเนนาม (2524: 92-95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการผลิตและ
การใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา
เกี่ยวกับการเลือก การผลิต การใช้สื่อการสอน แหล่งบริการสื่อการสอน ความคิดเห็น และ
ข้อเสนอแนะของครู ผู้บริหารการศึกษา เกี่ยวกับสื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด
บุรีรัมย์ โดยใช้แบบสอบถามกับครูประถมศึกษา จำนวน 236 คน ผู้บริหารโรงเรียน 118 คน
เลือกโรงเรียน 118 แห่ง สัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และเทศบาล
รวม 7 คน ตัวอย่างประชากรรวมทั้งสิ้น 361 คน นำแบบสอบถามและผลการสัมภาษณ์มา
วิเคราะห์หาค่ามัชฌิมเลขคณิต และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ คือ
ครูส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวซื้อสื่อการสอน และซื้อวัสดุเพื่อนำมาผลิตสื่อการสอน วัสดุในท้องถิ่นที่ใช้
ได้แก่ ต้นไม้ ใบไม้ ผลไม้ ดินและหิน เป็นต้น สื่อการสอนที่ครูใช้มาก คือ กระดานดำ บัตรคำ
บัตรประโยค ของจริง หนังสือแบบเรียน และการร้องเพลงประกอบบทเรียน สื่อการสอนที่ใช้
น้อย คือ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องฉาย สื่อการสอนที่โรงเรียนมีมาก คือ บัตรคำ
รูปภาพ และภาพพลิก วิชาที่ครูใช้สื่อประกอบการสอนมากที่สุด คือ กลุ่มวิชาทักษะ สร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ปัญหาที่ครูพบมาก คือ โรงเรียนขาดงบประมาณ
เพื่อจัดซื้อสื่อการสอน ขาดบุคลากรที่สามารถให้คำแนะนำในการผลิตและการใช้สื่อการสอน
สื่อการสอนของโรงเรียนมีน้อยเกินไป และไม่มีแหล่งบริการด้านสื่อการสอนในจังหวัดเลย
ครูส่วนใหญ่ต้องการความรู้ เรื่องการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุเหลือใช้ และวัสดุในท้องถิ่น ความรู้
เรื่องการสาธิตการประดิษฐ์ตัวอักษร การใช้และซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ ผู้บริหารทุกระดับมี
ความเห็น ว่า วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ควรมีบทบาทในการให้บริการและจัดอบรมด้านสื่อการสอนแก่ครู
อีกทั้งควรจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาระดับโรงเรียน หรือระดับกลุ่มโรงเรียน เพื่อให้บริการแก่ครูอีกด้วย

บุญยง บุญยะไวโรจน์ (2525: 97-99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม" เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้และการผลิตสื่อการสอน ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูพิบูลสงครามที่มีต่อการใช้สื่อการสอน เพื่อประกอบการฝึกสอน และศึกษาเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ทางโสตทัศนศึกษาของนักศึกษา ก่อนออกฝึกสอน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาที่ผ่านการฝึกสอนแล้วของวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จำนวน 180 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า เกี่ยวกับปัญหาการใช้และการผลิตสื่อการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่ผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง สื่อการสอนที่นักศึกษาผลิตได้เองส่วนใหญ่เป็นประเภทวีสดู ได้แก่ บัตรคำ แผนภูมิ และสมุดภาพ ส่วนสาเหตุที่นักศึกษาไม่ผลิตสื่อการสอน เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ นอกจากนี้นักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอน นักศึกษาฝึกสอนในชนบทมีปัญหาในเรื่องการขอรับบริการทางด้านสื่อการสอนของโรงเรียนฝึกสอน และทางวิทยาลัย นักศึกษาฝึกสอนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อการสอน เพราะทำให้นักเรียนสนใจบทเรียนมาก ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และทำให้นักศึกษารู้สึกประสบความสำเร็จในการสอนเป็นอย่างดี สื่อการสอนที่นักศึกษาใช้มากเป็นประเภทวีสดู ได้แก่ บัตรคำ รูปภาพ และของจริง ที่ใช้น้อยที่สุดเป็นวีสดูสำหรับฉาย ได้แก่ ภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป และสไลด์ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนพอใช้ได้ และเกือบทั้งหมดไม่เคยเป็นครูมาก่อนเลย

วัลลภ ภูโชติ (2527: 80-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการการใช้และความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา และเปรียบเทียบสภาพการของสื่อการสอนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูในหมวดวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาต่าง ๆ ทั้ง 13 เขตทั่วประเทศ โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งเป็นพวก ประมาณ 50% เก็บข้อมูลได้จำนวน 157 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้ค่าสถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. โรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ ส่วนมากจะมีบุคลากรและสถานที่ทำงานด้านสื่อการสอนโดยเฉพาะ ในขณะที่โรงเรียนผู้นำ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และที่สังกัด สช. ส่วนใหญ่ไม่มี สำหรับโรงเรียนผู้นำ ที่มีบุคลากรทำงานด้านนี้โดยเฉพาะส่วนใหญ่มีเพียง 1 คน และไม่ได้ศึกษามาทางด้านสื่อการสอนโดยตรง หน่วยงานที่ทำงานด้านสื่อการสอนโดยเฉพาะของโรงเรียนผู้นำส่วนใหญ่ใช้ชื่อ "โสตทัศนศึกษา"

2. โรงเรียนผู้นำส่วนใหญ่นอกจากที่สังกัด สช. มีการจัดสรรงบประมาณด้านสื่อการสอนโดยเฉพาะ ซึ่งได้งบประมาณมาจากเงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียนมากที่สุด ครูประจำวิชาเป็นผู้จัดหาสื่อการสอนเป็นส่วนใหญ่ และมีการใช้บ้าง เป็นบางครั้ง ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชามากที่สุด ส่วนครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางและที่สังกัด สช. เลือกใช้สื่อการสอนที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่สอนมากที่สุด

3. ในการใช้สื่อการสอนแต่ละครั้งครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ส่วนมากจะให้นักเรียนช่วย ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางส่วนใหญ่ใช้ด้วยตัวเองทั้งหมด และส่วนใหญ่ของครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. มีทั้งใช้ด้วยตัวเองทั้งหมดและให้นักเรียนช่วย ก่อนการใช้สื่อครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัดกรมสามัญศึกษาทั้ง 3 ขนาดจะมีการวางแผนการใช้ล่วงหน้า เป็นอันดับแรก และครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. จะมีการเตรียมวัสดุอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ก่อน เป็นอันดับแรก ขณะที่ใช้สื่อครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และที่สังกัด สช. จะไม่สนใจเฉพาะตัวสื่อ แต่จะสนใจนักเรียนด้วยเป็นอันดับแรก ส่วนครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดเล็กจะใช้สื่อตามที่วางแผนไว้ภายหลังการใช้สื่อ ส่วนมากครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และที่สังกัด สช. จะใช้คำถามสั้น ๆ วัดความเข้าใจของนักเรียนเป็นอันดับแรก ส่วนโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางจะอธิบายความคิดรวบยอดให้นักเรียน เป็นอันดับแรก

4. สื่อการสอนที่ใช้อยู่เป็นประจำของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก คือ กระดาน ชอล์ค ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางใช้ตำราเรียน ส่วนครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. ใช้กระดาน ชอล์ค และตำราเรียน สำหรับเหตุผลในการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ คือคิดว่าสื่อช่วยให้การสอนสมบูรณ์ขึ้น เป็นอันดับแรก ส่วนเหตุผลของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และที่สังกัด สช. คือสื่อการสอนช่วยให้อธิบายได้ง่าย และสะดวกขึ้นเป็นอันดับแรก

5. ความต้องการการบริการ ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ต้องการมีศูนย์สื่อการสอน โดยเฉพาะมากที่สุด ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางและขนาดเล็กต้องการมีวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตสื่ออย่างสมบูรณ์มากที่สุด ส่วนครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. ต้องการการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อการสอนมากที่สุด

6. ความต้องการการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ต้องการใช้หนังสืออ่านประกอบมากที่สุด ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลางต้องการใช้หนังสือแบบเรียนมากที่สุด ครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดเล็กต้องการใช้หนังสืออ่านประกอบและภาพถ่าย ส่วนครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. ต้องการใช้หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือแบบเรียนมากที่สุด สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ ครูโรงเรียนผู้นำ ทั้งหมดส่วนใหญ่ต้องการใช้เครื่องอัดสำเนา (โรเนียว) มากที่สุด และครูโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. ยังต้องการใช้เครื่องขยายเสียงมากที่สุดอีกด้วย สำหรับสื่อการสอนประเภทวิธีการ ที่ต้องการใช้มากที่สุดของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ คือ การค้นคว้าจากห้องสมุด ของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลาง คือ การสาธิตของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดเล็ก และที่สังกัด สช. คือ การทดลอง

7. ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดใหญ่ และที่สังกัด สช. ส่วนมาก คือ มีเวลาในช่วงที่ใช้น้อยเกินไป ของครูโรงเรียนผู้นำ ขนาดกลาง คือ ไม่มีเวลาที่จะประเมินผลการใช้ และของโรงเรียนผู้นำ ที่สังกัด สช. คือ ทั้งมีเวลาในช่วงที่ใช้น้อยเกินไปและไม่มีเวลาที่จะประเมินผลการใช้

พนม อินวถล (2527: 63-65) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพการและความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการและความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู จำนวน 624 คน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานสื่อการสอน จำนวน 35 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่าสภาพของสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์และเครื่องมือ พบว่าที่มีอยู่มากคือ เครื่องรับวิทยุ และเครื่องบันทึกเสียง ส่วนที่มีอยู่น้อยแต่มีสภาพดี คือ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพยนตร์ขนาด 8 ม.ม. เครื่องฉายฟิล์มลูป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบ และกล้องบันทึกภาพ

โทรทัศน์ ในด้านการใช้สื่อการสอน ครูส่วนมากใช้เป็นบางครั้ง สื่อการสอนประเภทวัสดุที่ใช้มาก คือ หนังสือ แบบเรียน กระดานดำ และรูปภาพ ส่วนวิธีการที่ใช้มาก คือ การสาธิต การเล่นเกม และการแสดงบทบาทสมมติ สำหรับสื่อการสอนที่ครูต้องการมากคือของจริง สมุดภาพ ของตัวอย่าง ภาพโปสเตอร์ และรูปภาพ ประเภทวิธีการที่ต้องการมาก คือ การสาธิต การทดลอง ความรู้ ในการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุราคาเยา และปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครู คือ ขาดงบประมาณสำหรับการผลิตและไม่มีเวลาในการผลิต

พิทยา จำเรียงรสิทธิ์ (2528: 57-59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับสื่อการสอนสาขาช่างอุตสาหกรรม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสมการณ์ ความคิดเห็น ความต้องการใช้ปัญหา และอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,500 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารมีประสมการณ์ในด้านสื่อการสอนปานกลาง แต่ทั้งครูและผู้บริหารรู้จักสื่อการสอนมาก และเห็นว่าสื่อการสอนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนช่วยเหลือในด้านบริการและการผลิตสื่อการสอน เช่น จัดตั้งศูนย์บริการสื่อการสอนในกลุ่มโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา สภาพการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ของครูและผู้บริหารมีน้อยมากสำหรับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ไม่มีเจ้าหน้าที่บริการสื่อการสอนให้กับครูโดยตรง ครูก็ทำหน้าที่สอนมากจนไม่มีเวลาในการจัดเตรียมสื่อการสอน และยังมีสื่อการสอนไม่เพียงพอ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เอลวิส ฮิวซ์ อาร์เทอร์เบอร์รี่ (Elvis Hugh Arlterbury 1971: 4825A-4826A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Teacher Utilisation of Media Services Provided by the Regional Education Service Centers in Texas" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ครูได้ใช้ศูนย์บริการด้านสื่อการสอนนี้มากน้อยเพียงใด และศึกษาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการ ใช้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู จำนวน 750 คน ที่มารับบริการจากศูนย์ และได้รับคืนมาจำนวน 609 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าไควส์แคว ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ยังมีบริการแก่ครูยาวนานเท่าใด ครูก็ใช้บริการโสตทัศนูปกรณ์มากขึ้น
2. ครูที่สอนวิชาเฉพาะ และครูในโรงเรียนประถมศึกษาใช้บริการของศูนย์นี้มากกว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีแนวโน้มในการใช้บริการบ่อยครั้งที่สุด ในขณะที่ครูสอนคณิตศาสตร์มีแนวโน้มในการใช้น้อยครั้ง
4. ครูที่ได้รับการฝึกอบรมทางโสตทัศนศึกษาจะใช้โสตทัศนูปกรณ์มากกว่าครูที่ไม่ได้รับการอบรม
5. การยืมหรือการส่งคืนที่ไม่สะดวกซักซำ จะ เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการของศูนย์นี้

จอห์น คาร์ล แมกนาสโก (John Carl Magnasco 1978: 2700A-2701A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Effect of Adoption of the Systems Approach on the Selection of Media Resources in Elementary Schools" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนนั้น ๆ ได้นำเอาระบบการสอนแบบใหม่ซึ่งได้พัฒนาขึ้นตามหลักสูตรใหม่ และต้องใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือบ้างหรือไม่ และต้องการประเมินผลดูว่า ครูเหล่านี้ เข้าใจระบบการสอนแบบใหม่นี้ทุกคนหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดลองนำเอาระบบการสอนแบบรายบุคคลไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแมทซาชูเซตของสหรัฐอเมริกา จำนวน 13 แห่ง และโรงเรียนที่ไม่ได้ใช้การสอนระบบนี้ จำนวน 5 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า t ทำให้ทราบว่าจำนวนโรงเรียน 504 ยอมรับเอา ระบบการสอนแบบรายบุคคลไปใช้ ส่วนอีก 43% ไม่ยอมรับ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูที่สอนระบบรายบุคคลในโรงเรียนประถมศึกษาได้ยอมรับถึงการใช้อุปกรณ์การสอนมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ยอมรับระบบนี้ไปใช้
2. ครูที่ยอมรับระบบการสอนเป็นรายบุคคล ต่างเข้าใจถึงกระบวนการต่าง ๆ ทุกคน และมีจำนวนมากกว่าครูซึ่งไม่ยอมรับระบบนี้ไปใช้

นอกจากนี้ ยังสรุปได้อีกว่า ครูส่วนมากที่ยอมรับเอาระบบใหม่ไปใช้ จะมีประสบการณ์ในการ เลือกเฟ้นสื่อการสอนตามหลักสูตรได้ดีกว่าครูที่ไม่ยอมรับระบบนี้

อับดุลลาห์ ซาอิด (Abdullah Said 1979: 619A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Factors Affecting Teachers' Utilization of Elements of Educational Technology in Saudi Arabia" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในซาอุดีอาระเบีย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู จำนวน 167 คน และผู้บริหารจำนวน 73 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. โสทัดศุปรกรณ์ไม่เพียงพอตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเอาไว้
2. ครูจำนวนกว่าร้อยละ 90 เคยใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องบันทึกเสียง
3. ครูจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 30 สามารถสร้างอุปกรณ์การสอนราคาถูก เช่น แผ่นใสที่ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ภาพนิ่ง แผนภูมิ ใช้ในชั้นเรียนได้
4. ครูจำนวนไม่ถึงร้อยละ 3 รู้จักและเคยใช้เครื่องมืออุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย
5. ครูจำนวนกว่าร้อยละ 84 มีความเชื่อว่า การใช้สื่อการสอนจะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้

จุกวูจามา แอสซุซุ (Chukwujama Assuzu 1983: 386A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Status of Educational Media in the Federal Government Secondary School System in Nigeria : An Assessment with Guidelines for an in - Service Training Program" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพสื่อการสอนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดรัฐบาลในไนจีเรีย ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามจำนวน 356 ฉบับ ไปยังครูและผู้บริหารของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในไนจีเรีย และได้รับคืนคิดเป็นร้อยละ 89 ผลการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดวัสดุที่หาได้ง่าย ขาดแคลนสื่อการสอน การผลิตและที่เก็บสื่อการสอนไม่สะดวกและไม่เพียงพอ ผู้บริหาร 95% และครู 88% ต่างก็หวังที่จะให้มีการอบรมและฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในช่วงปิดเทอม ผู้บริหาร 37% และครู 67% ต่างก็มีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนมาแล้ว นอกจากนี้ นักเรียนก็ยังได้มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอนบางอย่างด้วย

เลียวนาร์ด เฟรดเดอริก ฟลอคเตอร์ (Leonard Frederick Proctor 1983: 1306A-1307A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Student Teacher Utilization of Instructional Media" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดหาสื่อการสอนที่จะนำไปใช้ของ

นักศึกษาคูว่าสามารถนำไปใช้ให้ตรงเป้าหมาย และใช้ได้อย่างไรจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และควรเลือกใช้สื่อการสอนอย่างไรก่อนนำไปใช้จริง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากนักศึกษา 19 คน ที่จะออกทำการฝึกสอนในจังหวัด Saskatchewan ระหว่างภาคปีการศึกษา 1981 ผลการวิจัยปรากฏว่า ในทุก ๆ 10 บทเรียนที่นักศึกษาคูสอนนั้น ในจำนวน 6 บทเรียนไม่ได้ใช้สื่อการสอนเลย อีก 3 บทเรียน สอนโดยไม่มีคู่มือใด ๆ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่อยู่ในระดับต่ำมาก สำหรับอีก 1 บทเรียน ทำการสอนโดยใช้สื่อการสอนประกอบ ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ และพอใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ในกรณีที่ไม่มีใช้สื่อการสอนเลย จะทำให้การสอนไม่ประสบผลสำเร็จยิ่งกว่าการขาดอุปกรณ์บางชิ้น เสียอีก

ทาเลล ฮาสแซน แบครี (Talal Hassan Bakri 1983: 361A-362A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Factors Influencing the Use of Instructional Media by Middle School Teachers in Two School Districts in Saudi Arabia"

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสองเมืองในประเทศซาอุดีอาระเบีย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองริยาดและเมืองจิซาน ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูในริยาด 71% และครูในจิซาน 67% เห็นว่าการมีผู้เชี่ยวชาญทางสื่อการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกโรงเรียนมีความสำคัญ ครูในริยาด 72% ในจิซาน 55% เห็นว่าระบบการบริหารงานในโรงเรียนมีส่วนทำให้ครูเกิดความเบื่อหน่ายที่จะใช้สื่อการสอน ครูในริยาด 56% และในจิซาน 63% ได้มีการประเมินสื่อการสอนในโรงเรียนที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ครูในริยาด 53% และในจิซาน 70% รายงานว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองทั้งสองขาดความสะดวกในการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์วิชาที่สอนและการใช้สื่อการสอนของครูมีความสัมพันธ์กัน ครูสังคมศึกษาใช้สื่อการสอนมากที่สุด และฝึกอบรมก่อนการใช้และการใช้สื่อการสอนมีความสัมพันธ์กัน จำนวนปีที่สอนและการใช้สื่อการสอนของครูไม่มีความสัมพันธ์กัน ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลในการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ความสะดวกในการจัดหาสื่อการสอน ประสบการณ์เดิมในการใช้สื่อการสอน โครงการฝึกอบรมครูประจำการ และการจัดหมวดหมู่ของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอน ซึ่งมีผู้ทำการวิจัยไว้ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา อันเป็นประโยชน์ และเกี่ยวข้องกับการวิจัยที่กำลังศึกษาครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

ในด้านสภาพการใช้สื่อการสอน ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนและความต้องการการช่วยเหลือในการผลิตและการใช้สื่อการสอนนั้น ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งพบว่า ครูส่วนมากยังมีปัญหาและอุปสรรคในด้านการใช้และการผลิตสื่อการสอนบางอย่าง โรงเรียนมีสื่อการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการของครู ขาดเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาที่จะให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการเลือก การใช้ และการผลิตสื่อการสอนให้แก่ครูในโรงเรียน ไม่มีห้องโสตทัศนศึกษาสำหรับเก็บรวบรวมสื่อการสอนให้เป็นหมวดหมู่ ขาดงบประมาณในการจัดหาและซื้อสื่อการสอน ครูไม่มีเวลาจัดเตรียมหรือจัดหาอุปกรณ์การสอน เพราะรับภาระงานสอนมากเกินไป ครูบางส่วนยังไม่รู้จักและยังไม่เคยใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ไม่มีสื่อการสอนที่สอดคล้องกับบทเรียน ครูส่วนมากต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการศึกษาจัดอบรม เกี่ยวกับการผลิต การเลือก และการใช้สื่อการสอนบางชนิด นอกจากนั้นยังพบว่ายังมีอุปสรรคต่าง ๆ ที่ไปส่งเสริมการใช้สื่อการสอนของครู ซึ่งส่วนสำคัญส่วนหนึ่งคือ ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการใช้สื่อการสอนดีพอ จากข้อค้นพบดังกล่าว ทำให้มีประโยชน์ต่อผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เพื่อจะได้ทำทางแก้ไขรวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ต่อไป

งานวิจัยในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สื่อการสอนของครูในระดับมัธยมศึกษา พอสรุปได้ว่า ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีแนวโน้มในการใช้บริการสื่อการสอนของศูนย์บริการมากกว่าครูสาขาอื่น ๆ ครูที่ได้รับการอบรมวิธีสอนใหม่ ๆ จะมีประสบการณ์ในการเลือกใช้สื่อการสอนได้ดีขึ้น แต่ในบางโรงเรียนก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอน ขาดความสะดวกในการจัดหาสื่อการสอน และต้องการให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้ การผลิตสื่อการสอน ซึ่งพอสรุปได้ว่า มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศดังได้สรุปไว้ข้างต้น

จากที่ได้ศึกษางานวิจัยดังกล่าว นับว่าเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องการใช้สื่อการสอนโดยตรง ซึ่งการวิจัยนี้แม้จะได้มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้ว แต่ได้ศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ ระดับอื่น ๆ รวมทั้งเขตการศึกษาอื่น ๆ ด้วย ซึ่งสภาพต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกัน สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษายังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อนเลย ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยให้ทราบปัญหาในการใช้สื่อการสอนอันจะส่งผลไปถึงการแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้ได้ผลดีขึ้นอย่างแน่นอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย